

Huvudman

Upplevelse Utbildning i Täby AB/ Org.nr. 556787-5413
kee@sparregymnasium.se

Ärendet

Tillsyn av huvudmannen Upplevelse Utbildning i Täby AB med skolenhet Sparre gymnasieskola i Täby kommun; återkallelse av godkännande enligt 26 kap. 14 § skollagen (2010:800)

Beslutet i korthet

Skolinspektionen har våren 2023 inlett en tillsyn av Sparre gymnasium och genomfört tillsynsbesök på skolan. Skolinspektionen tar i beslutet ställning till om verksamheten uppfyller krav i skolförfattningarna som gäller lärare och elevhälsa, utbildningens omfattning och innehåll samt betygssättning. Tillsynen omfattar även bestämmelserna om ägar- och ledningsprövning samt prövning av huvudmannens förutsättningar att följa de föreskrifter som gäller för utbildningen.

Skolinspektionen konstaterar i beslutets första del att det föreligger allvarliga och omfattande brister i verksamheten inom flera områden som är centrala för elevernas förutsättningar att nå målen för utbildningen och även för att upprätthålla rättssäkerhet, likvärdighet och kvalitet.

Bristerna rör krav på lärare och elevhälsa. Huvudmannen använder sig i stor uträkning av obehöriga lärare i strid med gällande behörighetsregler för lärare. För uppgiften att bedriva undervisning används även en personal som inte är anställd som lärare och elever på introduktionsprogram får inte lärarledd undervisning i den omfattning de har rätt till. Verksamheten överträder också bestämmelser om elevhälsa, både vad gäller de kompetenser som ska ingå i elevhälsan och elevhälsans insatser.

Bristerna rör vidare utbildningens omfattning och innehåll. Huvudmannen bryter mot bestämmelser om garanterad undervisningstid och eleverna får genomgående

för lite undervisningstid i flera ämnen och kurser. För vissa elever är undervisningstiden så begränsad att utbildningen inte motsvarar heltidsstudier. En synnerligen allvarlig brist är att huvudmannen inte har anordnat en obligatorisk kurs i moderna språk, vilket har medfört att 14 elever inte kunnat ta en gymnasieexamen.

Vidare är organiseringen av utbildningen inte förenlig med bestämmelser om kursutformad gymnasieskola och krav på att det ska vara på förhand bestämt vilka kurser en elev ska läsa. Bristerna rör att skolan i flera ämnen och kurser bestämmer efter hand i undervisningen eller sedan undervisningen avslutats vilka kurser som ska ingå i elevens utbildning och som eleven ska ges betyg i. Det finns också allvarliga brister i betygssättningen som gäller att skolan inte fattar beslut om betyg efter varje avslutad kurs utan väntar med att sätta betyg till läsårets slut för att ge elever möjlighet att nå högre betygssteg och för att kunna avgöra om elever når betyg för godkända resultat i mer än en kurs. Att skolan inte efterlever gällande system för gymnasieskolan är allvarligt ur likvärdighets- och rättssäkerhetssynpunkt och medför att betygssättningen inte är rättvisande och likvärdig.

Skolinspektionen bedömer sammantaget att bristerna i verksamheten är sådana att de på ett allvarligt sätt rubbar förutsättningarna för verksamheten och att bristerna utgör ett allvarligt missförhållande.

Beslutets andra del avser ägar- och ledningsprövning samt prövning av huvudmannens förutsättningar att följa föreskrifterna. Skolinspektionen konstaterar att Upplevelse Utbildning i Täby AB uppfyller kraven på insikt i gällande föreskrifter och ekonomiska förutsättningar. Det krävs vidare enligt skollagen att huvudmannen och dess ägar- och ledningskrets i övrigt bedöms lämpliga. Skolinspektionen beaktar vid lämplighetsbedömningen de allvarliga och omfattande bristerna i verksamheten och bedömer att dessa har samband med brister i huvudmannskapet. Huvudmannen fullgör inte sitt ansvar för att fortlöpande se till att verksamheten genomförs i enlighet med gällande bestämmelser och att rätta till brister som framkommer i verksamheten. Skolinspektionen bedömer att bristerna i verksamheten till stor del beror på att resurserna vid skolan inte är tillräckliga och att huvudmannen brister i sin skyldighet i fråga om resursfördelning. Skolinspektionen bedömer att huvudmannen uppvisar en bristande vilja att följa regelverket. Sammantaget bedömer Skolinspektionen att huvudmannen saknar förutsättningar att följa de föreskrifter som gäller för utbildningen samt att huvudmannen och dess ägar- och ledningskrets inte uppfyller kravet på lämplighet.

Upplevelse Utbildning i Täby AB uppfyller därmed inte längre förutsättningarna för godkännande som huvudman för skolverksamhet. De missförhållanden som ligger till grund för bedömningen är omfattande och av allvarlig karaktär. Huvudmannen bedöms sakna möjlighet att åtgärda bristerna, och Skolinspektionen beslutar därför att återkalla huvudmannens godkännanden utan föregående föreläggande. Genom återkallandet upphör alla godkännanden för Upplevelse Utbildning i Täby AB att bedriva gymnasieskola att gälla. Återkallandet gäller från och med den 1 juli 2024.

Beslut

Skolinspektionen återkallar med stöd av 26 kap. 14 § skollagen godkännandet av Upplevelse Utbildning i Täby AB som huvudman för Sparre gymnasium belägen i Täby kommun. Återkallandet gäller från och med den 1 juli 2024.

Genom återkallandet upphör alla godkännanden för Upplevelse Utbildning i Täby AB att bedriva gymnasieskola.¹

Upplevelse Utbildning i Täby AB har i enlighet med ovanstående inte rätt till bidrag från elevernas hemkommuner.

Skolinspektionen förordnar med stöd av 26 kap. 16 § skollagen att återkallandet ska gälla även om det inte har vunnit laga kraft.

Beslutet får enligt 28 kap. 2 § skollagen överklagas, se bilaga.

Om ärendet

Upplevelse Utbildning i Täby AB (nedan kallad huvudmannen) är ett aktiebolag som är huvudman för en skolenhet, Sparre Gymnasium, belägen i Täby kommun. Upplevelse Utbildning i Täby AB ägs av KT som även är ordförande i styrelsen, rektor och lärare vid skolan. I styrelsen ingår även styrelsesuppleanten US.

Skolenheten anordnar utbildning på två nationella högskoleförberedande program, samhällsvetenskapsprogrammet och ekonomiprogrammet. För respektive program finns en klass per årskurs. Skolan anordnar även introduktionsprogrammet programinriktat val. Det går cirka 150 elever på skolan.

Skolinspektionen har under år 2023 inlett en tillsyn av Sparre gymnasium. I tillsynen har Skolinspektionen kontrollerat om verksamheten vid Sparre gymnasium följer skolförfattningarnas krav om lärare och elevhälsa, utbildningens innehåll och omfattning samt betygssättning. Skolinspektionen har även gjort ägar- och ledningsprövning av huvudmannen.

Tillsynen har genomförts genom skolbesök, intervjuer med elever, lärare, personal i elevhälsan och rektorn. Intervjuer på skolan har gjorts den 4 och 5 april, och den 12 juni, digitala intervjuer har gjorts den 3 april och den 13 och 14 juni 2023. Lektionsobservationer har gjorts den 23 februari 2023. Skolinspektionen har även inhämtat skriftligt underlag från huvudmannen om verksamheten och hur den bedrivs. Som en del av tillsynen har även annan dokumentation granskats. Huvudmannen har getts tillfälle att yttra sig över allt material av betydelse för beslutet.

¹ Skolinspektionens beslut den 9 juni 2010 (aktbilaga 5), dnr 34-2009:3403 och den 14 juli 2010, dnr 37-2010:4254 (aktbilaga 1).

Motivering av beslutet

Skolinspektionen redogör först för de omständigheter som framkommit i tillsynsutredningen och som ligger till grund för myndighetens bedömning, därefter anges de bestämmelser som tillämpas och slutligen redovisar Skolinspektionen sin bedömning.

Lärare och elevhälsa

Krav på legitimation och behörighet för lärare

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

Enligt uppgifter från huvudmannen arbetar vårterminen 2023 sju lärare vid skolan, inklusive rektorn som undervisar. Tre av lärarna är legitimerade.

Under 2022/23 ges undervisning i fyra ämnen (engelska, företagsekonomi matematik och religionskunskap)² av lärare som är behöriga för undervisningen. I övriga ämnen³ ges undervisning av lärare som saknar behörighet för den undervisning de bedriver. Skolan anordnar vidare inte utbildning i ämnena idrott och hälsa eller moderna språk varje läsår. Lärare i dessa ämnen finns således inte anställda varje läsår.

Inför och under läsåret 2022/23 har huvudmannen annonserat efter lärare i sex ämnen där behörig lärare saknas. I annonserna anges som krav på kvalifikationer att den sökande har tidigare arbetslivserfarenhet som lärare. I en annons är kravet 1-2 års arbetslivserfarenhet och i övriga annonser 2-4 års arbetslivserfarenhet. Rektorn uppger att kravet ställs för att skolan främst önskar erfarna lärare och att skolan får annonsera igen om det inte finns sökande. Av utredningen framgår att skolan inte har annonserat ytterligare trots att rekryteringen inte resulterat i anställning av behöriga lärare. I ämnena juridik, geografi och historia där skolan saknar lärare som är behöriga att bedriva undervisningen har tjänster inte lysts ut. Rektorn uppger att tjänsterna är för små för att någon skulle söka dem, samt att rektorn i två av ämnena själv undervisat under flera år i fyra kurser.

I Skolinspektionens utredning framkommer vidare att skolans lärare i samhällskunskap som arbetat på skolan i flertalet år saknar lärarlegitimation. Rektorn uppger att läraren är en utbildad lärare, och att rektorn varit av uppfattningen att läraren varit legitimerad.

² I dessa ämnen ges på skolans samhällsvetenskapsprogram 7 kurser om totalt 600 poäng och på ekonomiprogrammet 11 kurser om totalt 1050 poäng, det vill säga 24 procent respektive 42 procent av de 2500 gymnasiepoäng som utbildningen omfattar.

³ Filosofi, geografi, historia, juridik, moderna språk (spanska, tyska, kinesiska) naturkunskap, psykologi, samhällskunskap och svenska. Det finns inte någon anställd lärare i ämnet idrott och hälsa läsåret 2022/23.

Av intervjuer med lärare och elever framgår att undervisningen i tyska under vårterminen 2023 bedrivits av en lärarassistent sedan den tidigare läraren fått ett annat uppdrag på skolan.

Enligt huvudmannen används undantagsregeln från kraven på att för undervisningen använda legitimerade och behöriga lärare. Detta på grund av att det inte finns någon behörig lärare i huvudmannens organisation och att försöken till att finna behöriga lärare inte har gett resultat.

Enligt Skolverkets officiella statistik avseende antal elever per lärare för läsåret 2022/23 (inom parentes läsåret 2021/22) gick det vid Sparre gymnasieskola 22,3 (27,5) elever per heltidstjänst, att jämföra med genomsnittet i kommunen och riket för samtliga huvudmän som är 16,9 (16,6) respektive 12,2 (12,3) elever per lärare. Andelen legitimerade lärare per heltidstjänst är vid Sparre gymnasieskola 45,9 (70,4) procent jämfört med 90,3 (90,1) procent i kommunen och 83,4 (83,5) procent i riket som helhet.

Rättslig reglering

Enligt 2 kap. 13 § skollagen får endast den som har legitimation som lärare och är behörig för viss undervisning bedriva undervisningen.

Av förarbetena till skollagen framgår att huvudmän har en skyldighet att för undervisning använda lärare som har en utbildning som är avsedd för den undervisning som han eller hon ska bedriva. Det övergripande syftet med reglerna är att så långt som möjligt säkerställa att elever får undervisning av lärare som har en utbildning för den undervisning de bedriver. Ambitionen ska vara att eleverna alltid undervisas av lärare som har en utbildning för den undervisning som de bedriver (prop. 2009/10:165, s. 262, 269 och 649). Vidare anges att läraren är den enskilt viktigaste faktorn för elevernas resultat och att studier visar att lärares ämneskompetens och didaktiska kompetens är avgörande för att eleverna ska nå goda resultat (prop. 2009/10:165, s. 261). Att en skola har tillräckligt med lärarresurser, både vad gäller omfattning och kvalitet, är en central förutsättning för att elever ska kunna få sin rätt till utbildning tillgodosedd och för att utbildningen i övrigt ska hålla en hög kvalitet (prop. 2013/14:112, s. 47).

I 2 kap. 18 § första stycket skollagen anges att om det inte finns någon att tillgå inom huvudmannens organisation som uppfyller kraven enligt 13 § eller om det finns något annat särskilt skäl med hänsyn till eleverna eller barnen, får en annan lärare bedriva undervisningen. En sådan lärare ska vara lämplig att bedriva undervisningen, och i så stor utsträckning som möjligt ha en utbildning som motsvarar den utbildning som är behörighetsgivande. Enligt bestämmelsens andra stycke får en sådan person bedriva undervisning under högst ett år i sänder.

I förarbeten till bestämmelsen anges följande. För att få använda en annan lärare i den befintliga organisationen, i enlighet med undantagsregeln, bör det vara tillräckligt att det i huvudmannens organisation inte finns någon lärare med rätt utbildning tillgänglig. Handlar det om nyrekrytering bör huvudmannen naturligtvis så långt möjligt anställa lärare med en utbildning avsedd för den undervisning

läraren ska bedriva (prop. 2009/10:165, s. 268 f). Om det saknas en lärare med legitimation och rätt behörighet inom organisationen kan huvudmannen låta en annan lärare bedriva undervisningen, under förutsättning att denna person har tillräcklig kompetens och är lämplig för det (prop. 2010/11:20 s. 84 f). Beträffande bestämmelsens andra stycke anges att en person som enligt huvudregeln inte får användas för att bedriva en viss undervisning får användas för detta under högst ett år i sänder. I normalfallet bör det vara till terminens eller läsårets slut. Huvudmannen är efter denna tid skyldig att på nytt försöka finna en lärare eller förskollärare som har en utbildning som är avsedd för undervisningen (prop. 2009/10:165, s. 653).

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionens utredning visar att en personal som inte är anställd som lärare bedriver undervisning i tyska vårterminen 2023. Av skollagens bestämmelser om vilka som får undervisa i skolväsendet framgår att uppgiften att bedriva och ansvara för undervisning är förbehållen lärare och inte kan lämnas till annan personal. Skolinspektionen bedömer att det är en brist att huvudmannen använder personal som inte är anställd som lärare för uppgiften att bedriva undervisning.

Huvudregeln i skollagen är att endast den som har legitimation som lärare och är behörig för viss undervisning får bedriva undervisningen. Med behörighet avses inte endast att läraren ifråga är legitimerad, utan även att legitimationen gäller det ämne som läraren bedriver undervisning i. Enligt undantag från kraven på legitimation och behörighet får under vissa förutsättningar en annan lärare bedriva undervisningen under en begränsad tid. En obehörig lärare får användas för att bedriva en viss undervisning under högst ett år i sänder. Huvudmannen är efter denna tid skyldig att på nytt försöka finna en lärare som har en utbildning som är avsedd för undervisningen.

Skolinspektionens utredning visar att undervisningen i flertalet ämnen vid skolan bedrivs av lärare som är obehöriga och som saknar legitimation.

Av utredningen framgår att skolan för fyra ämnen inte gjort försök att rekrytera lärare inför läsåret 2022/23, trots att skolan saknar behöriga lärare för undervisningen. Skolinspektionen bedömer att huvudmannen därmed inte uppfyller förutsättningarna för att få tillämpa undantag från krav på lärare. Huvudmannens förklaring att det är fråga om små tjänster förändrar inte denna bedömning. Det handlar bland annat om ämnet historia som ingår inom gymnasiegemensamma ämnen på båda programmen samt historia och geografi som ingår i inriktningen samhällsvetenskap på samhällsvetenskapsprogrammet. Det är alltså fråga om centrala ämnen inom den utbildning som huvudmannen anordnar.

Vidare framkommer att i de ämnen där skolan annonserat efter behöriga lärare, har skolan begränsat vilka som kan söka genom krav på arbetslivserfarenhet. Trots att annonseringen inte resulterat i anställning av behöriga lärare har inte några ytterligare försök att rekrytera lärare gjorts. Skolinspektionen bedömer att

huvudmannen inte kan anses ha gjort ett tillräckligt försök att finna lärare som har en utbildning som är avsedd för undervisningen och därmed inte uppfyller förutsättningarna för att få tillämpa undantag från krav på lärare.

Skolinspektionen konstaterar vidare att rektorn inte säkerställt att läraren i samhällskunskap har legitimation och behörighet för undervisning i ämnet. Rektorn har varit av uppfattningen att läraren varit legitimerad, men det har visat sig inte stämma. Skolinspektionen konstaterar att huvudmannen inte uppfyller skollagens krav på legitimation och behörighet för lärare i detta ämne.

Skolinspektionen bedömer sammantaget att huvudmannen i flera fall använder sig av lärare som är obehöriga och som saknar legitimation i strid med de krav som följer av skollagens bestämmelser om lärare.

Undervisning under ledning av lärare

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

I år 1 finns elever som läser introduktionsprogrammet programinriktat val. De eleverna har en tillhörighet med antingen ekonomiprogrammet eller samhällsvetenskapsprogrammet år 1 och läser, utöver det övriga elever i klassen läser, in grundskoleämnena för gymnasiebehörighet. När eleverna blivit behöriga skrivs de över på nationellt program.

Rektorn uppger följande vid intervju. En lärare (Lärare 1) har ansvar för undervisningen av elever som läser in grundskoleämnena. Lärare 1 har gemensam lektionstid för dessa elever som är obligatorisk för dem att gå på. Den lärare som bedriver undervisningen i motsvarande gymnasieämne, tar fram en plan för eleven som Lärare 1 genomför på den schemalagda tiden. Lärare 1 är den som undervisar eleven i grundskoleämnet. När eleven är klar med ett moment visar Lärare 1 det för läraren som tog fram planen för eleven och som betygsätter eleven.

Lärare bekräftar att de för elever på introduktionsprogram tar fram uppgifter för grundskoleämnena som eleverna ska göra med annan personal. Alla berörda lärare förutom matematikläraren, uppger att de inte ger undervisning i grundskoleämnet, utan att de tar fram uppgifter som eleven sedan gör med annan personal. Lärare uppger även att de inte gör någon planering för undervisningen i grundskoleämnet utan att de tar fram just uppgifter. Matematikläraren uppger att läraren undervisar introduktionselever i grundskolans matematik och att första gymnasiekursen i matematik är repetition av grundskolematematiken. Detta sker emellertid på lektionerna för gymnasiekursen i matematik. Behöver introduktionseleven ytterligare undervisning så ger matematikläraren det på sin egen icke schemalagda tid.

Lärare 1 uppger att läraren undervisar en elev som går introduktionsprogram i historia på grundskolenivå. För den eleven har Lärare 1 tagit fram uppgifter som är på den nivå som krävs för godkänt betyg, så kallade E-uppgifter. Lärare 1 uppger att läraren inte undervisar elever på introduktionsprogram i övriga

grundskoleämnena, utan att eleverna har sina uppgifter och att Lärare 1 finns i undervisningslokalen.

Rättslig reglering

I 1 kap. 3 § skollagen anges att med undervisning avses processer som på lektioner eller vid andra lärtillfällen leds av lärare mot mål som anges i förordningar och andra författningar som ansluter till skollagen och som syftar till utveckling och lärande genom att barn eller elever inhämtar och utvecklar kunskaper och värden.

I förarbeten till skollagen anges att i definitionen av begreppet undervisning ligger att lärandeprocessen sker under ledning av lärare. Med detta menas inte att dessa måste vara närvarande i undervisningslokalen eller motsvarande all lektionstid. Tanken är dock att för att en aktivitet ska klassas som undervisning måste en lärare ha det övergripande ansvaret för det som ska göras (prop. 2009/10:165 s. 633).

Av 2 kap. 15 § skollagen framgår också att en legitimerad lärare har ansvar för den undervisning som han eller hon bedriver.

I förarbeten anges att legitimerade lärare har ett individuellt ansvar för den undervisning som han eller hon bedriver och ska kunna ställas till svars vid eventuella brister i den professionella yrkesutövningen. Lärare som inte omfattas av denna paragraf har självfallet också ett ansvar för att bedriva en så bra undervisning som möjligt, men i dessa fall är det rektorn som ytterst är ansvarig (prop. 2010/11:20, s. 82).

Av 3 kap. 2 § skollagen anges att alla barn och elever i samtliga skolformer ska ges den ledning och stimulans de behöver i sitt lärande och sin personliga utveckling för att de utifrån sina egna förutsättningar ska utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål.

Av 17 kap. 6 § skollagen framgår att utbildningen på introduktionsprogram ska bedrivas i en omfattning som motsvarar heltidsstudier. Eleverna har rätt till i genomsnitt minst 23 timmars undervisning i veckan (garanterad undervisningstid).

Av 6 kap. 4 § gymnasieförordningen framgår att programinriktat val ska innehålla de grundskoleämnena som en elev inte har godkända betyg i och som krävs för att eleven ska bli behörig till ett nationellt program, och kurser som ingår i det nationella program som utbildningen är inriktad mot.⁴ I förarbeten framhålls att undervisningstiden, tillsammans med kvalitén på undervisningen, är en av de viktigaste faktorerna för elevers måluppfyllelse. Undervisningstiden är en högst väsentlig faktor för att lärare ska kunna erbjuda en kvalitativ undervisning som möter elevernas behov och för att eleverna ska kunna nå så långt som möjligt i sin kunskapsutveckling (prop. 2017/18:183, s. 90 f.).

⁴ Bestämmelsen har ändrats genom SFS 2023:654, se övergångsbestämmelser. Förordningen träder i kraft den 1 januari 2024 men tillämpas första gången i fråga om utbildning som påbörjas efter den 30 juni 2025 och äldre bestämmelser gäller fortfarande för utbildning som har påbörjats före den 1 juli 2025.

Enligt läroplanen ska läraren bland annat i undervisningen skapa en sådan balans mellan teoretiska och praktiska kunskaper som främjar elevernas lärande och stimulera, handleda och stödja eleven (Lgy11, avsnitt 2.1 Kunskaper). Rektorn har, inom givna ramar, ett särskilt ansvar för att lärarna anpassar undervisningens uppläggning, innehåll och arbetsformer efter elevernas skiftande behov och förutsättningar samt att undervisningen utformas så att eleverna får den ledning och stimulans som de behöver (Lgy 11, avsnitt 2.7 Rektorns ansvar).

Skolinspektionens bedömning

Lärare ansvarar för den undervisning de bedriver, och för att planera och genomföra undervisningen med utgångspunkt i styrdokumentet. Lärare ansvarar vidare för att bedöma elevernas kunskaper i förhållande till gällande betygskriterier och att sätta betyg, vilket innefattar myndighetsutövning.

Av intervjuer framkommer att ingen av lärarna, förutom läraren i matematik, anser att de bedriver och ansvarar för undervisning i grundskoleämnen för elever på introduktionsprogrammet programinriktat val. Enligt rektorn ansvarar Lärare 1 för undervisningen för elever på introduktionsprogram, men Lärare 1 uppger att läraren endast bedriver undervisningen i ämnet historia. Skolinspektionens utredning visar att lärare i olika ämnen tar fram uppgifter som eleverna arbetar självständigt med under en gemensam lektionstid. Under denna lektionstid finns Lärare 1 i undervisningslokalen.

I definitionen av undervisning ligger att det ska vara fråga om lärandeprocesser som leds av lärare på lektioner eller vid andra lärtillfällen. Undervisning är ett arbete som planeras av lärare och som eleverna genomför under lärares ledning. Eleverna ska också bland annat kunna få handledning och stöd som de behöver i sitt lärande. Skolinspektionen konstaterar i det här fallet att lektionerna består av att eleverna arbetar självständigt med uppgifter. Även om en lärare finns i lokalen framkommer att läraren inte leder några lärandeprocesser och endast i begränsad omfattning kan stödja eleverna med de uppgifter som de arbetar med. Skolinspektionen bedömer sammantaget att den del av utbildningen på introduktionsprogrammet programinriktat val som avser grundskoleämnen inte motsvarar författningarnas krav på lärarledd undervisning.

Skolinspektionen konstaterar att rektorn inte har klargjort vem som ansvarar för och bedriver undervisningen i grundskoleämnen för elever på introduktionsprogrammet programinriktat val. Inte heller har rektorn sett till att lärare får förutsättningar att planera och genomföra undervisningen som krävs för att de ska kunna ta sitt ansvar och leva upp till kraven som ställs.

Skolinspektionen vill i sammanhanget framhålla att även för undervisning i grundskoleämnen för elever på introduktionsprogram är huvudregeln att endast den som har legitimation som lärare och är behörig för viss undervisning får bedriva undervisningen.

Elevhälsa

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

Enligt rektorn är kurator och speciallärare anställda av skolan. Huvudmannen har inkommit med ett avtal om köp av elevhälsa av ett företag. Av ingivet avtal om elevhälsa⁵ framgår att det omfattar hälsosamtal och vid behov hälsokontroll i årskurs 1 som genomförs av skolsköterska. I avtalet ingår också vid behov uppföljande hälsokontroller och hälsosamtal i årskurs 2 och 3 samt i förekommande fall kompletterande vaccination enligt det nationella barnvaccinationsprogrammet och på skolans uppdrag ingår arbete med remittering till annan vårdgivare. Av dokumentet framgår vidare att psykolog kan tillhandahållas via företagets konsulter.

I intervju uppger rektorn att tanken är att alla kompetenser i elevhälsan ska träffas för ett gemensamt möte en gång per läsår, men något sådant möte ägde inte rum under läsåret 2022/23. Enligt rektorn har ingen kontakt tagits med skolpsykolog. I intervjuer med lärare och speciallärare framkommer att skolsköterskan kommer till skolan tre–fyra gånger per termin och genomför hälsosamtal. Vidare framgår att elevhälsan inte har några egna möten, men att specialläraren och ibland även kuratorn medverkar på fredagsmöten med lärarkollegiet. Enligt rektorn har inte skolsköterska och skolpsykolog gjort något förebyggande och hälsofrämjande arbete läsåret 2022/23. Rektorn uppger att kuratorn har enskilda samtal med elever och har pratat med klasser om värdegrund samt att specialläraren arbetar med elever som har frånvaro eller är i behov av stöd i undervisningen.

Skolinspektionen förelade den 10 oktober 2019, tillsynsärende med dnr 2019:302, Upplevelse Utbildning i Täby AB att vidta åtgärder för att rätta till brister vid Sparre Gymnasium bland annat avseende elevhälsa. Skolinspektionen bedömde att verksamheten inte uppfyllde författningskraven avseende att elevhälsan ska arbeta främst hälsofrämjande och förebyggande och att elevernas utveckling mot utbildningens mål ska stödjas. Av beslutet framgår att elevhälsans kompetenser under en treårs period endast haft två möten och att rektorn uppgett att personal på skolan har ett möte med elevhälsan per år och att det är den enda kontakten lärarna har med elevhälsan. Efter uppföljning bedömde Skolinspektionen att huvudmannen inte hade avhjälpt bristerna och förelade i beslut den 29 maj 2020 på nytt huvudmannen att vidta åtgärder för att avhjälpa brister avseende elevhälsans arbete. Skolinspektionen beslutade den 11 maj 2021 att avsluta tillsynen då huvudmannen bedömdes ha vidtagit tillräckliga åtgärder för att avhjälpa bristen. Av huvudmannens redovisning framgick bland annat att elevhälsans representanter var med på lektioner och pratade med elever, att de handledde och gav råd till lärarna och att elevhälsan genom diskussioner med lärarna upprätthöll ett gott samarbete. Huvudmannen redovisade också hur varje kompetens inom elevhälsan bidrog till det förebyggande och hälsofrämjande

⁵ Aktilaga 7.

arbetet och hur övrig personal i skolan kunde ta del av kunskapen som elevhälsans kompetenser besitter.

Rättslig reglering

Enligt 2 kap. 25 § första stycket skollagen ska det för eleverna i gymnasieskolan finnas elevhälsa. Elevhälsan ska omfatta medicinska, psykologiska, psykosociala och specialpedagogiska insatser. Elevhälsan ska främst vara förebyggande och hälsofrämjande. Elevernas utveckling mot utbildningens mål ska stödjas. I bestämmelsens andra stycke anges att det för medicinska, psykologiska, psykosociala och specialpedagogiska insatser ska finnas tillgång till skolläkare, skolsköterska, psykolog, kurator och specialpedagog eller speciallärare.

Den 2 juli 2023 trädde lagändringar som förtydligar elevhälsans uppdrag i kraft. I bestämmelsens första stycke infördes följande tillägg. Elevhälsans arbete ska bedrivas på individ-, grupp- och skolenhetsnivå och ske i samverkan med lärare och övrig personal. Elevhälsan ska vara en del av skolans kvalitetsarbete. Vid behov ska elevhälsan samverka med hälso- och sjukvården och socialtjänsten. Av förarbeten framgår att tillägget endast är ett förtydligande av nu gällande reglering (prop. 2021/22:162, s. 145).

I 2 kap. 27 § tredje stycket skollagen anges att varje elev i gymnasieskolan ska erbjudas minst ett hälsobesök som innefattar en allmän hälsokontroll.

I förarbeten framgår att skolan har ett ansvar för att skapa en god lärandemiljö för elevernas kunskapsutveckling och personliga utveckling och att en utgångspunkt är att lärande och hälsa på många sätt påverkas av samma generella faktorer. Elevhälsans arbete bör i stor utsträckning vara förebyggande och ha en hälsofrämjande inriktning. Det betonas att arbetet förutsätter en hög grad av samverkan mellan elevhälsans personal och övriga personalgrupper. I förarbetena anges vidare att på den individuella nivån har elevhälsan ansvar för att undanröja hinder för varje enskild elevs lärande och utveckling. De mer generellt inriktade uppgifterna, där elevhälsans medverkan är viktig, rör elevernas arbetsmiljö, skolans värdegrund som t.ex. arbetet mot kränkande behandling och undervisningen om tobak, alkohol och andra droger och övrig livsstilsrelaterad ohälsa, jämställdhet samt sex- och samlevnadsundervisning m.m. (prop. 2009/10:165 s. 276). Det framgår också att elevhälsans mål är att skapa en så positiv lärandesituation som möjligt för eleven. Personal med specialpedagogisk kompetens kan utifrån de uppgifter som finns om elevens hälsa, sociala situation etc. bedöma och planera hur elevens problem bäst ska mötas i undervisningen. Syftet med en samlad elevhälsa är bl.a. att den ska resultera i beslut om specialpedagogiska åtgärder för eleven (prop. 2009/10:165 s. 277).

Skolinspektionens bedömning

Enligt skollagen ska det för eleverna finnas elevhälsa som omfattar medicinska, psykologiska, psykosociala och specialpedagogiska insatser och för dessa insatser ska det finnas tillgång till uppräknade yrkeskategorier. Detta gäller inom såväl det förebyggande och hälsofrämjande arbetet som det åtgärdande arbetet, till

exempel arbete med särskilt stöd. Det ska vara frågan om en reell tillgång till elevhälsa och faktiska insatser som når elever på individ-, grupp- och skolenhetsnivå. Av Skolinspektionens utredning framgår att skolans avtal om elevhälsa inte omfattar köp av tjänster i form av psykolog, utan endast en information om att sådan tjänst kan tillhandahållas. Enligt rektorn har skolan inte heller tagit kontakt med någon skolpsykolog under läsåret 2022/23. Skolinspektionen bedömer att skolan inte uppfyller skollagens krav på att elevhälsan ska omfatta psykologiska insatser och att det ska finnas tillgång till psykolog.

Av utredningen framgår vidare att skolsköterskan endast genomför lagstadgade hälsobesök och hälsokontroller och att det avtal som huvudmannen ingått inte innefattar andra tjänster eller insatser av skolsköterska. Skolinspektionen konstaterar att elevhälsan som samlad resurs inte bedriver något arbete med förebyggande och hälsofrämjande insatser på individ-, grupp- och skolenhetsnivå. Kuratorn har pratat om värdegrund i klasserna, men i övrigt handlar de förebyggande insatser som genomförs av kurator och speciallärare om insatser på individnivå. Det genomförs inte några insatser som utgår från behov som identifieras i verksamheten och det finns inte någon planering för elevhälsans arbete eller någon uppföljning. Elevhälsans personal har inte några gemensamma möten och det saknas samverkan mellan elevhälsan och lärare och annan personal på skolan. Skolans elevhälsa är inte organiserad så att de olika professionsperspektiven kan bidra i arbetet med att stödja elevernas utveckling mot utbildningens mål, exempelvis vid bedömning och planering av hur en elevs problem bäst ska mötas i undervisningen (jfr 3 kap. 7 § skollagen). Skolinspektionen bedömer mot bakgrund härav att verksamheten inte uppfyller skollagens krav på elevhälsans omfattning och arbete. Skolinspektionen konstaterar även att det är fråga om upprepade brister då Skolinspektionen i tidigare tillsynsärenden vid två tillfällen har förelagt huvudmannen att vidta åtgärder för att rätta till brister i elevhälsans arbete.

Utbildningens innehåll och omfattning

Garanterad undervisningstid

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

Skolinspektionen har tagit del av huvudmannens beslut om antalet undervisningstimmar för varje kurs som skolan anordnar. Huvudmannens beslut innehåller uppgift om antal timmar för alla kurser, förutom avseende moderna språk, där antal timmar anges totalt för ämnet och inte per kurs. För båda programmen anges att undervisningstiden i moderna språk är 144 timmar.⁶ Totalt

⁶ Samhällsvetenskapsprogrammet innehåller 200 poäng i moderna språk och ekonomiprogrammet innehåller 100 poäng i moderna språk.

har huvudmannen beslutat om 2196 timmar undervisningstid för respektive program.

Skolinspektionen har beräknat hur mycket undervisningstid som skolan schemalagt för respektive kurs läsåret 2022/23. I flertalet kurser understiger den schemalagda undervisningstiden den tid som huvudmannen beslutat för kurserna. Vid uträkningen av undervisningstid har Skolinspektionen utöver scheman utgått från skolans läsårstider, lov- och studiedagar, individuella studieplaner, (som visar under vilket läsår elevers kurser förlagts) och betygsutdrag (som visar på vilka kurser som avslutats)⁷.

Nedan framgår undervisningstid för olika kurser där differensen varit särskilt stor. "Schema" är den undervisningstid som skolan fördelat till kursen i sin schemaläggning för klasserna. "Beslut" är den undervisningstid som huvudmannen beslutat om för kursen. Differens anger hur många timmar som saknas mot vad som beslutats.

Klass, år	Kurs	Schema	Beslut	Differens
SA, 1	Historia 1b	72	108	- 36
SA, 1	Matematik 1b	112	144	-32
EK, 1	Matematik, 1b	105	144	- 39
EK, SA, 2	Engelska 6	52	72	-20
EK, 2	Engelska 7	56	72	-16
EK, 2	Företagsekonomi 1 och 2 ⁸	80	54+54=108	-28
EK, 2	Samhällskunskap 3	71	108	- 37
EK, 2	Svenska 2	76	108	- 32
SA, 2	Filosofi 1	37	72	- 35
SA, 2	Matematik 2b	108	144	- 36
SA, 2	Religionskunskap 2	35	72	- 37
SA, 2	Samhällskunskap 3	72	108	- 36

⁷ Skolinspektionen har inte gjort något avdrag för undervisningstid som kan ha uteblivit exempelvis i samband med nationella prov, inställda lektioner och schemabrytande aktiviteter såsom att år 1 börjar läsåret med schemabrytande aktiviteter som syftar till att lära känna de nya elevgrupperna och att båda klasserna i år 3 gjort en utlandsresa under vårterminen 2023.

⁸ Företagsekonomi 1 och 2 är på elevschema angivna på samma lektioner. Av dokumentationen framgår inte hur tiden fördelats, varför undervisningstiden summerats. Beslutade timmar är 54 per kurs.

SA, 2	Svenska 2	73	108	- 35
EK, 3	Marknadsföring/ Entreprenörskap och företagande	105	72+108=180	- 75

Av scheman framgår att skolan schemalagt följande antal undervisningstimmar om 60 minuter per vecka läsåret 2022/23:

Program, år	Undervisningstid i timmar per vecka
Programinriktat val:	22,8 h/v
SA, EK, 1:	18,8 h/v
SA, 2:	18,5 h/v
EK, 2:	18,7 h/v
SA, 3:	16,7 h/v
EK, 3:	19,5 h/v

Läsåret 2022/23 har klasserna i år 2 haft störst skillnad i de timmar som schemalagts för kurserna mot vad huvudmannen beslutat om för kurserna. För samhällsvetenskapsprogrammet år 2 har avvikelserna varit 206 undervisningstimmar under läsåret, och för ekonomiprogrammet har avvikelserna varit 104 undervisningstimmar under läsåret. Eleverna på samhällsvetenskapsprogrammet år 2 hade behövt minst 24,3 undervisningstimmar per vecka, och ekonomiprogrammet år 2 minst 21,7 undervisningstimmar per vecka, för att komma upp i den undervisningstid som huvudmannen beslutat om för kurserna som klasserna har läst under läsåret.

Av scheman för ekonomiprogrammet år 3 läsåret 2022/23 framgår att undervisningen på måndagar börjar kl. 13.10, på onsdagar kl. 12.00 och att undervisningen på fredagar består av tre pass som benämns antingen handledning företagande eller handledning gymnasiearbete, varav sista passet slutar kl. 13.00.

Av scheman för samhällsvetenskapsprogrammet år 3 läsåret 2022/23 framgår att undervisningen på måndagar börjar kl. 13.10, på tisdagar slutar sista lektionen kl. 14.10, på onsdagar slutar sista lektionen kl. 13.00 följt av handledning i gymnasiearbete som slutar kl. 14.10, på torsdagar slutar sista lektionen kl. 13.00 och fredagar består av två pass handledning i gymnasiearbete, skoldagen börjar kl. 09.50 och slutar kl. 13.00.

Rättslig reglering

Enligt 15 kap. 11 § skollagen ska utbildningen i gymnasieskolan i huvudsak vara skolförlagd. Av 16 kap. 17 § skollagen följer att utbildningen på nationella program ska bedrivas som heltidsstudier. Enligt 18 § samma kapitel har elever på

högskoleförberedande program rätt till minst 2 180 undervisningstimmar om 60 minuter (garanterad undervisningstid).

Av 16 kap. 19 § skollagen framgår att omfattningen av studierna på nationella program anges i gymnasiepoäng. Vilka de nationella programmen är och utbildningens omfattning (poängplan) framgår av bilaga 1 och 2 till skollagen. Ekonomiprogrammet och samhällsvetenskapsprogrammet är högskoleförberedande program som omfattar 2500 gymnasiepoäng.

Av 1 kap. 3 § gymnasieförordningen framgår att med garanterad undervisningstid avses den minsta undervisningstid i timmar som eleverna ska erbjudas enligt 16 kap. 18 § skollagen.

I 4 kap. 22 § gymnasieförordningen anges att för nationella program i gymnasieskolan beslutar huvudmannen om antalet undervisningstimmar för varje kurs, varje ämnesområde, gymnasiearbetet samt om hur undervisningstiden ska fördelas över läsåren. Huvudmannen ska redovisa hur eleven har fått sin garanterade undervisningstid.⁹

Enligt 3 kap. 1 § gymnasieförordningen ska läsåret omfatta 40 veckor och ha minst 178 skoldagar och minst 12 lovdagar. Utöver skol- och lovdagarna får det inom läsåret läggas ut högst fem studiedagar för personalen.

Av 3 kap. 3 § gymnasieförordningen framgår att elevernas skolarbete ska förläggas måndag-fredag och vara så jämnt fördelat över dessa dagar som möjligt. Skolarbetet ska även förläggas så att eleverna så långt som möjligt får sammanhållna skoldagar. Skoldagarna ska vara så jämnt fördelade över läsåret som möjligt.

Enligt 3 kap. 4 § gymnasieförordningen ska det för läsåret eller för kortare tid finnas ett schema som innehåller uppgifter om samtliga undervisningspass och lärare.

I förarbeten anges att utgångspunkten alltid måste vara att undervisningstiden förläggs så att eleverna ges möjlighet att nå målen för utbildningen (prop. 2009/10:165 s. 422 f.)

Skolinspektionens bedömning

Huvudmannen beslutar om antal undervisningstimmar för varje kurs. Skolinspektionen konstaterar dock att huvudmannen inte beslutat om antal timmar per kurs i moderna språk, utan om antal timmar totalt för ämnet, vilket är en brist.

Skolinspektionen konstaterar att enligt huvudmannens beslut om undervisningstid, ska eleverna på de högskoleförberedande programmen på skolan ges den garanterade undervisningstiden om minst 2 180 undervisningstimmar.

⁹ Se not 2.

Huvudmannens beslut om undervisningstid ger 16 timmar marginal mot föreskriven minsta undervisningstid som eleverna ska ges under tre läsår.

Skolinspektionens beräkning av den undervisningstid som skolan enligt scheman genomfört läsåret 2022/23, visar att eleverna inte får det beslutade antalet undervisningstimmar i flertalet kurser. Skolinspektionen konstaterar att skolan i ett stort antal kurser genomför färre undervisningstimmar än vad huvudmannen beslutat för utbildningen, vilket är en allvarlig brist. Exempelvis i kurserna Filosofi 1 och Religionskunskap 2 har eleverna endast fått cirka hälften av den beslutade undervisningstiden, i kurserna Svenska 2 och Samhällskunskap 3 har elever gått miste om över 30 procent samt i Marknadsföring och Entreprenörskap mer än 40 procent av den undervisningstid som de har rätt till.

Det är inte reglerat hur många undervisningstimmar per vecka elever på högskoleförberedande program har rätt till.¹⁰ Huvudmannen ansvarar för att fördela undervisningstiden på kurser och över läsåren så att eleverna får den garanterade undervisningstiden. Elevernas skolarbete ska förläggas måndag-fredag och vara så jämnt fördelat över dessa dagar som möjligt. För att komma upp i den garanterade undervisningstiden krävs att eleverna i genomsnitt får minst 20,4 undervisningstimmar om 60 minuter per vecka under sina tre läsår.¹¹ Utifrån klassernas scheman konstaterar Skolinspektionen att ingen klass i någon årskurs vid skolan kommer upp i denna undervisningstid under läsåret 2022/23.

Skolinspektionen konstaterar att en klass endast haft 16,7 timmar schemalagd utbildning per vecka, vilket motsvarar 3,3 timmar per dag (och drygt 80 procent av den genomsnittliga undervisningstid som krävs under läsåret för att komma upp i garanterad undervisningstid). Klassen har flera halvdagar i veckan och fredagar bestående endast av två lektionspass handledning. Skolinspektionen bedömer sammantaget att utbildningen för dessa elever inte motsvarar heltidsstudier. Skolinspektionen konstaterar att det ser liknande ut för andra klasser.

Skolinspektionen konstaterar att huvudmannens beslut om undervisningstid för utbildningarna endast rymmer en knapp marginal mot vad som minst ska ges i garanterad undervisningstid och att scheman förläggs utan marginaler för oförutsedda händelser. Skolinspektionens utredning visar också att verksamheten inte följer huvudmannens beslut om undervisningstid per kurs och att flertalet kurser i betydande omfattning understiger beslutade timmar. Totalt sett underskrider undervisningstiden i stor utsträckning den genomsnittliga undervisningstid som krävs för att nå upp till den garanterade undervisningstiden.

¹⁰ Jämför med 17 kap. 6 § skollagen enligt vilken elever på introduktionsprogrammen ska ha en minsta garanterad undervisningstid på 23 timmar i veckan. Lagstiftaren har ansett att det är rimligt att elever på introduktionsprogram har en minsta garanterad undervisningstid som motsvarar den på gymnasieskolans yrkesprogram, som var 2 430 timmar under utbildningens tre år, vilket motsvarar 23 timmar i veckan (se prop. 2017/18:183, s. 91).

¹¹ Beräkningen görs på följande sätt: Ett läsår omfattar 35,6 veckor (178 dagar/5= 35,6 veckor). Utbildningens tre år omfattar totalt 106,8 veckor (35,6 veckor x 3). Garanterad undervisningstid är 2 180 timmar och dividerat med 106,8 veckor ≈ 20, 412 timmar/vecka.

Skolinspektionen bedömer att det finns elever som har gått miste om undervisning i så stor omfattning, att det inte är möjligt att hinna kompensera eleverna för den undervisningstid som de förlorat under den tid som kvarstår av läsåret. Skolinspektionen konstaterar sammantaget att verksamheten bryter mot bestämmelserna om garanterad undervisningstid.

Skolinspektionen bedömer att bristerna är omfattande och av allvarlig karaktär. Att eleverna går miste om undervisningstimmar försvårar enligt Skolinspektionen förutsättningarna för eleverna att nå målen för utbildningen. Med mål för utbildningen avses att eleverna ska få möjlighet att tillägna sig goda kunskaper i sina kurser. Betyget speglar, vid en betygssättning som sker i enlighet med författningarna, elevens kunskaper. Att undervisning genomförs enligt beslutade undervisningstimmar i en kurs är också en förutsättning för att lärare ska kunna göra en rättvis och likvärdig bedömning och betygssättning.

Moderna språk

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

I intervju med rektorn framkommer att skolan förlägger all undervisning i moderna språk som ingår i en elevs utbildning under ett läsår. Under läsåret 2022/23 läste eleverna i år 2 och 3 moderna språk.

Skolan erbjuder som moderna språk tyska, spanska och kinesiska. Rektorn undervisar i kinesiska. I övriga språk fattar rektorn beslut om betyg tillsammans med undervisande lärare då de lärare som bedriver undervisningen läsåret 2022/23 saknar lärarlegitimation.

Alla undervisningsgrupper i moderna språk är blandade med elever som börjar med nybörjarspråk och elever som läser språket på fortsättningsnivå, samt blandade med elever från ekonomiprogrammet vars utbildning innefattar en kurs (100 p) och samhällsvetenskapsprogrammet vars utbildning innefattar två kurser (200 p) moderna språk. Eleverna på de två programmen har undervisningen tillsammans. Rektorn uppger att det är samma antal undervisningstimmar oavsett hur många kurser eleverna läser. Enligt rektorn innebär det att elever på ekonomiprogrammet har bättre möjlighet att få högre betyg.

Rektorn uppger att eleverna får skriva upp på en lista vilket språk de önskar läsa, samt ange om de läst språket i grundskolan.

Läraren i spanska uppger bland annat följande. Läraren började arbeta på skolan en bit in i september läsåret 2022/23 och då fick informationen att alla elever skulle läsa spanska som nybörjarspråk och således börja med kursen Moderna språk 1. Efterhand i undervisningen förstod läraren att vissa elever hade läst språket i grundskolan. Läraren fick genom Skolverket klarhet i att de eleverna som läst språket i grundskolan skulle börja med fortsättningskurs i gymnasiet. Läraren informerade rektorn om detta och började i november 2022 planera undervisningen utifrån att eleverna läste olika kurser i moderna språk. Först gjorde läraren en gemensam planering men menar att den inte blev bra. Därefter delade

läraren upp undervisningsgruppen i två olika lokaler som läraren går emellan. När läraren har en genomgång med eleverna i ena kursen, går de andra eleverna till biblioteket och sedan växlar de. De elever som sitter i biblioteket har ingen lärare där. Läraren uppger att upplägget gör att eleverna inte ges undervisning av läraren under hela den schemalagda tiden. Läraren uppger även att elever som läser år 3 inte haft språk tidigare vid skolan och att elever som läst språket i grundskolan har glömt bort mycket och att det blir tuffare för eleverna. Rektorn uppger i samband med kommunikering att lärarens uppgifter inte stämmer och att eleverna var indelade i grupper utifrån kurs.

Läraren i tyska som arbetat på skolan ett flertal år uppger att läraren själv testat elevernas kunskaper i språket när läraren tar emot en ny klass, och utifrån det bedömer vilken kurs i moderna språk som eleven ska undervisas i. Enligt läraren kan elever som läst språket som språkval i grundskolan börja på exempelvis kursen Moderna språk 1 eller Moderna språk 2 beroende på hur läraren bedömer eleverna genom sina tester. Läraren uppger även att eleverna därefter i undervisningen själv får styra till den grupp de tycker att de tillhör och att läraren kontrollerat att eleverna inte sitter i en för svår grupp. Läraren uppger även att hur många kurser i moderna språk som en elev läser under utbildningen beror på elevens egen takt att lära sig, inte på vilket program eleven går. Läraren uppger att läraren inte fått information om att elever på ekonomiprogrammet ska läsa 100 poäng moderna språk och elever på samhällsvetenskapsprogrammet 200 poäng moderna språk. Läraren uppger även att eleverna på de olika programmen ges lika mycket undervisning i språk.

Enligt rektorn ska elever som läst ett språk i grundskolan i gymnasiet fortsätta med kursen Moderna språk 3. När rektorn tillfrågas om tyskalärarens tillvägagångssätt att bedöma vilken kurs elever ska ges undervisning i, uppger rektorn som själv undervisar i kinesiska, att han först testar elevernas kunskaper i språket och utifrån det vet vilken nivå eleverna ska undervisas på. Det som eleverna gjorde i grundskolan ska inte påverka hur de lägger upp nivån. Om målet är kursen Kinesiska 3 så försöker han nå upp till den nivån. Rektorn uppger att det nog är något liknande det som tyskaläraren menat. Rektorn uppger även att efter att en elev fått all den undervisning som den ska ha i moderna språk, görs det en bedömning av hur många kurser eleven ska ges betyg i.

Rektorn uppger att han tidigt på hösten 2022 informerades av skolans spanskalärare att läraren bara undervisade sina elever i 100 poäng (en kurs) under läsåret. I intervju uppger läraren att på andra skolor som läraren arbetat på har elever som läser två kurser i moderna språk läst det under två läsår för att hinna med. Rektorn uppger att han insåg att detta innebar att eleverna på samhällsvetenskapsprogrammet som valt spanska skulle komma att sakna 100 poäng i moderna språk vid läsårets slut och att det för avgångselever innebar att de inte skulle kunna få en gymnasieexamen och bli behöriga till högskola. Rektorn uppger att när han blev varse detta frågade eleverna om de önskade mer undervisning i spanska men att eleverna avböjde detta. Rektorn säger att planen under läsåret 2022/23 varit att kalla eleverna till möte efter läsårets slut för en

diskussion om lösning. Vid tiden för intervjun med rektorn har eleverna gått ut år 3 och rektorn kan inte presentera hur problemet ska lösas. När utredaren frågar om konsekvenserna av utebliven gymnasieexamen och avsaknad av behörighet till högskola svarar rektorn: "Killarna ska göra lumpen och tjejerna vill jobba". I augusti 2023 uppger rektorn att problemet fortfarande inte är löst för eleverna och rektorn presenterar inte någon plan för lösning. Av inskickad dokumentation framgår att det rör sig om 14 avgångselever läsåret 2022/23 på samhällsvetenskapsprogrammet som inte kunnat få en gymnasieexamen då de saknat 100 poäng i moderna språk.

Vid Skolinspektionens besök vid skolan berättar en elev att eleven läser kursen Moderna språk 1 i tyska, trots att eleven läst tyska i grundskolan. Eleven visste dock inte varför eleven läste kurs 1. Vid intervju med elever i år 2 som läser moderna språk, framkommer att de inte vet att de olika programmen läser olika mycket språk. Tillfrågade gissade eleverna att samhällsvetenskapsprogrammet som läser dubbelt så många poäng kanske läser moderna språk under två läsår, och ekonomiprogrammet bara under ett läsår vid skolan.

Rättslig reglering

Av 4 kap. 1 § gymnasieförordningen och bilaga 1 till förordningen framgår att som programgemensamma ämnen omfattas på ekonomiprogrammet moderna språk, 100 poäng, och på samhällsvetenskapsprogrammet moderna språk, 200 poäng.

Enligt 4 kap. 9 § gymnasieförordningen ska, om en elev ska läsa ett språk i gymnasieskolan och eleven har betyg i språket från grundskolan, undervisningen i gymnasieskolan utgå från grundskolans utbildningsnivå. En elev får också läsa nya språk i gymnasieskolan.

Av 4 kap. 10 § gymnasieförordningen framgår att franska, spanska och tyska ska erbjudas både som språk som utgår från grundskolans utbildningsnivå och som nytt språk. Huvudmannen ska sträva efter att erbjuda undervisning i fler språk än franska, spanska och tyska.

Av Skolverkets föreskrifter (SKOLFS 2010:124) om ämnesplan för ämnet moderna språk i gymnasieskolan framgår att ämnet omfattar kurserna Moderna språk 1-7 samt kurserna Kinesiska 1-7. Elevens val i grundskolan motsvarar kursen Moderna språk 1 eller Kinesiska 1. Språkval i grundskolan motsvarar kurserna Moderna språk 1 och 2 eller Kinesiska 1 och 2. Elever som läser språket för första gången i gymnasiet börjar med kursen Moderna språk 1, elever som läst språket som elevens val i grundskolan fortsätter i gymnasiet med kursen Moderna språk 2 och elever som läst ett språk som språkval i grundskolan fortsätter med kursen Moderna språk 3.

Av 16 kap. 26 § skollagen framgår att utbildningen på ett nationellt högskoleförberedande program syftar till en högskoleförberedande gymnasieexamen. Av bestämmelsen framgår även att gymnasieexamen från ett högskoleförberedande program bara kan utfärdas om utbildningen omfattar minst 2500 gymnasiepoäng.

Enligt 16 kap. 25 § och 17 kap. 7 § skollagen ska det för varje elev upprättas en individuell studieplan. Av 1 kap. 7 § gymnasieförordningen¹² framgår att en elevs individuella studieplan ska innehålla bland annat uppgifter om vilken studieväg eleven går på, de kurser eller ämnesområden som eleven har valt eller valt bort och övriga kurser eller ämnesområden som ingår i elevens program.

Det är rektorn som ansvarar för att en individuell studieplan tas fram och som vid behov beslutar om ändringar i den individuella studieplanen (jfr Lgy11, avsnitt 2.6 Rektorns ansvar).

Skolinspektionens bedömning

Undervisningen organiseras inte efter elevernas förutsättningar och behov

Av utredningen har framkommit att skolan förlägger all undervisning i moderna språk som ingår i en elevs utbildning under ett läsår. Under läsåret 2022/23 fick eleverna i år 2 och 3 undervisning i moderna språk. Undervisningen sker i en gemensam undervisningsgrupp för elever som läser nybörjarspråk och elever som utgår från grundskolans utbildningsnivå. I undervisningsgruppen ingår elever på ekonomiprogrammet som läser en kurs om 100 poäng och elever på samhällsvetenskapsprogrammet som läser två kurser om totalt 200 poäng. Det innebär att eleverna läser i olika studietakt och att eleverna på samhällskunskapsprogrammet ska läsa två kurser på samma antal undervisningstimmar som eleverna på ekonomiprogrammet läser en kurs. Det medför att lärare i moderna språk ska planera och bedriva undervisning i flera, ofta fyra, olika kurser vid samma lektioner och för elever som läser i olika studietakt.

Det har inte framkommit någon förklaring till varför elever på samhällsprogrammet bedöms klara att läsa två kurser på samma tid som elever på ekonomiprogrammet läser en kurs. Rektorn säger att det är samma antal undervisningstimmar oavsett hur många kurser eleverna läser och att elever på ekonomiprogrammet har bättre möjlighet att få högre betyg. När det gäller undervisningen i spanska har läraren delat upp eleverna utifrån den kurs de läser och bedrivit undervisningen i två olika lokaler. Medan läraren har genomgång i den ena kursen, får eleverna i den andra gruppen arbeta i biblioteket utan att läraren närvarar. Enligt läraren är upplägget inte bra för eleverna och det innebär att eleverna inte ges undervisning av läraren under hela den schemalagda tiden.

Gymnasiepoängen anger omfattningen på kursen och den beräknade arbetsinsatsen för eleverna relaterat till målen i kursen. Att eleverna får tillräcklig undervisningstid är en förutsättning för att eleverna ska få förutsättningar att klara målen för utbildningen. Det ankommer dock på huvudmannen att bestämma undervisningstiden beroende på hur mycket undervisning eleverna behöver för att uppnå kursens kunskapsmål och även ges möjlighet att nå högre betygssteg. Enligt Skolinspektionen kan det ifrågasättas om eleverna på samhällsvetenskapsprogrammet ges tillräckliga förutsättningar, i form av

¹² Se not 2.

undervisningstid, att inhämta och utveckla de kunskaper som undervisningen ska ge samt att uppfylla de betygskriterier som gäller.

Rektorn har enligt skollagen och läroplanen ansvar för att fördela resurser och att organisera utbildningen så att lärarna har förutsättningar att anpassa undervisningen efter elevernas förutsättningar och behov. Alla elever ska ges den ledning och stimulans som de behöver i sitt lärande och sin personliga utveckling för att de utifrån sina egna förutsättningar ska kunna utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål. I det här fallet har rektorn organiserat undervisningen så att lärare förväntas planera och bedriva undervisning i flera olika kurser vid samma lektioner och för elever som läser i olika studietakt. Av utredningen framgår att det i ämnet spanska inte varit möjligt för läraren att genomföra en gemensam planering av undervisningen och att läraren har delat upp undervisningsgruppen och fördelat sin undervisningstid mellan två grupper. Det har inte heller varit möjligt att genomföra två kurser under den givna undervisningstiden (se mer nedan). Skolinspektionen bedömer sammantaget att rektorn inte har organiserat undervisningen så att eleverna ges den ledning och stimulans och det stöd av lärare, som de behöver för att kunna utvecklas så långt som möjligt enligt målen för aktuella kurser.

Organiseringen av utbildningen i moderna språk är inte förenlig med bestämmelser om kursutformad gymnasieskola

Av Skolinspektionens utredning framgår att i spanska och tyska har det inte på förhand varit bestämt vilka kurser varje elev ska läsa. I Skolinspektionens utredning framkommer att läraren i tyska inte känner till att eleverna på de två programmen läser olika antal kurser och poäng. Läraren i spanska har varit av intrycket att alla elever skulle läsa språket som nytt språk i gymnasieskolan, vilket visade sig inte stämma. Läraren i tyska uppger att läraren själv avgör vilken kurs eleven ska läsa utifrån egna tester och inte utifrån vad eleven tidigare läst i grundskolan. Läraren i tyska uppger även att hur många kurser en elev läser, inte är kopplat till vilket program eleven läser utan till elevens egen takt att lära. Enligt rektorn görs en bedömning av hur många kurser eleven ska ges betyg i efter att undervisningen avslutats.

Utbildningen i gymnasieskolan inom varje ämne ges i kursform. Utgångspunkten är att varje elev ska ha en planerad studiegång och att det har beslutats på förhand vilka kurser eleven ska läsa. För varje elev ska det upprättas en individuell studieplan som bland annat ska innehålla uppgifter om de val av kurser som eleven gjort och övriga kurser som ingår i elevens program. Det måste stå klart för lärare och elev vilken kurs undervisningen avser. Eleven behöver få förutsättningar ta ansvar för sitt lärande och känna till på vilka grunder betygssättning sker. Läraren ska vid planering och genomförande av undervisning utgå från ämnets syfte och det centrala innehåll som ska behandlas i den aktuella kursen och vid betygssättning använder läraren betygskriterierna i kursen.

Skolinspektionen konstaterar att det ur likvärdighets- och rättssäkerhetssynpunkt är centralt att utbildningen genomförs i enlighet med vad som är på förhand

beslutat. Det är alltså inte förenligt med skolförfattningarna att efter hand i undervisningen eller sedan undervisningen avslutats bestämma vilken eller vilka kurser som ska ingå i elevens utbildning och som eleven ska ges betyg i. Beslut om vilken kurs en elev ska läsa i moderna språk ska fattas utifrån elevens förkunskaper i enlighet med 4 kap. 9 § gymnasieförordningen och ämnesplanen (och naturligtvis utifrån de val som eleven gör), det är inte något som lärare ska bedöma med tester i undervisningen. Skolinspektionen bedömer sammanfattningsvis att skolans organisering av utbildningen i ämnet moderna språk inte är förenlig med skolförfattningarnas bestämmelser om en kursutformad gymnasieskola.

Skolinspektionen konstaterar vidare att det är rektorns och ytterst huvudmannens ansvar att se till att lärarna har förutsättningar att planera och genomföra undervisningen utifrån ämnesplanen och rätt kurs. I aktuellt fall har lärarna ifråga heller inte varit behöriga för den undervisning de bedrivit vilket medfört att rektorn haft ett utökat ansvar för genomförandet av undervisningen.

Skolans organisering av undervisningen i moderna språk innebär att elever som läst språket i grundskolan, och som ska läsa en fortsättningskurs i gymnasiet, har haft ett uppehåll på ett eller två läsår då de inte fått upprätthålla sina språkkunskaper genom undervisning. Enligt Skolinspektionens mening är det till nackdel för elevernas kunskapsutveckling jämfört med att eleverna får fortsätta att läsa språket redan när de börjar i gymnasieskolan.

Betyg i kursen Moderna språk 3 eller högre kurser är meriterande vid ansökan till högre utbildning.¹³ Att elever som läst språket i grundskolan, läser fortsättningskurs i gymnasieskolan påverkar således elevens möjligheter till fortsatt utbildning. Därför är det viktigt för elever att de får läsa fortsättningskurs i gymnasieskolan och inte placeras i en lägre nivå.

Skolan har inte gett den utbildning som krävs för gymnasieexamen

Av utredningen framkommer att skolan endast anordnat en kurs i moderna språk för elever som valt spanska och inte två kurser vilket ska ingå i samhällsvetenskapsprogrammet. Skolinspektionen konstaterar att huvudmannen inte har anordnat det programgemensamma ämnet moderna språk i föreskriven omfattning. För 14 avgångselever har skolan under läsåret 2022/23 därmed inte anordnat den utbildning som ska ingå i det nationella program eleverna antagits till och har rätt att fullfölja. Utbildningen har inte omfattat de 2500 poäng som ska ingå i ett fullständigt program och följaktligen har det inte varit möjligt för eleverna att ta ut en gymnasieexamen och bli behöriga till högskola.

Såsom Skolinspektionen förstår de uppgifter som framkommit i utredningen har läraren ansett att det inte var möjligt att genomföra två kurser under givna undervisningstillfällen. Detta kommunicerade läraren till rektorn redan tidigt under hösten 2022. Det är därför anmärkningsvärt att rektorn tillika huvudmannen under merparten av elevernas sista läsår haft kännedom om att skolan inte anordnat den

¹³ Se 7 kap. 18 § högskoleförordning (1993:100) samt bilaga 3.

utbildning eleverna antagits till och att eleverna skulle komma att gå ut utan gymnasieexamen, utan att vidta åtgärder för att avhjälpa bristen. Enligt Skolinspektionen visar agerandet på bristande ansvarstagande och bristande insikt om allvaret i situationen.

Skolinspektionen konstaterar att det är en synnerligen allvarlig brist som får långtgående konsekvenser för eleverna. Det inte är möjligt att efter gymnasieskolan komplettera den del av utbildningen som saknas utan att det för eleverna får följder vid ansökan till högskola¹⁴. Detta är således en brist som inte går att avhjälpa i efterhand.

Individuellt val

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

I intervjuer uppger elever och lärare att kurserna i individuellt val läses i år 3. En elev på samhällsvetenskapsprogrammet år 3 uppger att eleven inte vet vad eleven läser som individuellt val, men eleven tror att det är Privatjuridik och att alla elever har det som individuellt val. Eleven känns inte vid att eleven eller någon annan fått välja individuellt val, utan tror att det är skolan som beslutar om det. Elever i år 2 uppger att de ska välja individuellt val inför år 3 och att de tror att de kan välja två olika kurser. De hänvisar till en kurslista de ska få välja bland som finns på hemsidan. Tillfrågade har lärarna, inklusive mentor för år 3, uppgett att de inte säkert vet vad eleverna läser som individuellt val, utan hänvisar till rektorn i frågor som rör individuella valet.

Rektorn uppger i intervju att elever på ekonomiprogrammet år 3 (läsåret 2022/23), har samma individuella val – Samhällskunskap 3 som de läst under tidigare läsår och en eller två av kurserna Rätten i samhället och Internationella relationer. Alla elever på samhällsvetenskapsprogrammet år 3 (läsåret 2022/23) har enligt rektorn samma individuella val – Privatjuridik och Internationell ekonomi.

De kurser skolan anordnar som individuellt val är kurser som redan anordnas av skolan då de ingår som obligatoriska kurser för endera programmet.

På frågan hur det kommer sig att år 2 och 3 på ekonomiprogrammet (läsåret 2022/23) redan hade läst Samhällskunskap 3 som individuellt val, när elever och lärare är av intrycket att individuellt val alltid läses i år 3, uppger rektorn att skolan i år 1 la in kursen Samhällskunskap 3. Enligt rektorn informerades eleverna om att kursen kunde räknas som individuellt val eller att eleverna kunde välja 200 poäng till. Enligt rektorn har skolan alltid gjort så.

Rektorn uppger att elevernas val av individuellt val går till på följande sätt. Rektorn besöker klasserna och informerar muntligt om att elever på ekonomiprogrammet kan läsa Samhällskunskap 3 och att kursen är en bra förberedelse för gymnasiearbetet. Rektorn besöker även klasserna och informerar om att eleverna

¹⁴ Av 7 kap. 13 § högskoleförordningen (1993:100) samt bilaga 3 samma förordning om urval- och platsfördelning till högskola.

kan få två kurser i en genom att läsa Privatjuridik samtidigt som Rätten i samhället samt Internationell ekonomi samtidigt som Internationella relationer. Enligt rektorn är det en fördel då elever kan lägga mer tid på någon annan kurs. Rektorn uppger att eleverna vid dessa tillfällen valt att läsa de kurser rektorn föreslagit. Rektorn säger att eleverna inte har fått lämna individuella val skriftligt eller vid andra tillfällen.

Rektorn uppger att alla elever de senaste tre läsåren läst de kurser han föreslagit – Samhällskunskap 3 och ”någon av de kurser jag packat ihop”.

Vid intervju med rektorn i juni efter läsårets slut 2023, uppger rektorn att eleverna som gått ut år 2 inte hade fått välja individuella val ännu inför det kommande läsåret, och att han kanske skulle mejla eleverna om det. På frågan hur rektorn ska få fram lärare till kurser i individuellt val kommande läsår om eleverna ännu inte har fått lämna sina önskemål svarar rektorn att skolan har lärare i sam- och ekonomiämnen.

Tillfrågad om vilka kurser skolan måste erbjuda som individuellt val, svarar rektorn kurser inom samhällsvetenskap och ekonomi som skolan profilerar sig mot. Rektorn uppger att skolan inte har lärare i ämnet idrott- och hälsa varje läsår och därför inte kan erbjuda ämnet varje läsår. Enligt rektorn erbjuder skolan inte estetiska kurser som individuellt val på grund av att det skiljer sig från skolans profil. När Skolinspektionens utredare upplyser om att estetisk kurs finns med på den lista för individuellt val som ligger på skolans hemsida uppger rektorn att skolan möjligen skulle kunna erbjuda musik då det finns en lärare som spelar musik. Den lärare som rektorn åsyftar är inte lärare i ämnet musik.

Rättslig reglering

Av 4 kap. 7 § gymnasieförordningen framgår att huvudmannen för en gymnasieskola beslutar om vilka kurser som ska erbjudas som individuellt val. Enligt bestämmelsens andra stycke har eleven dock rätt att inom utrymmet för individuellt val läsa 1. en kurs i idrott- och hälsa utöver vad som finns på studievägen och 2. minst en kurs i estetiska ämnen. Av tredje stycket framgår att undantag från vad som föreskrivs i andra stycket 1 och 2 får göras om det finns synnerliga skäl.¹⁵

Skolinspektionens bedömning

Huvudmannen beslutar om vilka kurser som skolan ska erbjuda som individuellt val, dock behöver skolan alltid erbjuda en kurs i idrott och hälsa och minst en kurs i estetiska ämnen. Skolinspektionens utredning visar att skolan inte erbjuder en kurs i idrott och hälsa som individuellt val och att det beror på att skolan inte har lärare i ämnet anställda varje läsår. Vidare framkommer att skolan inte anordnar någon kurs i estetiska ämnen. Även om det finns med en estetisk kurs på listan för individuellt val på skolans hemsida och rektorn uppger att skolan möjligen skulle kunna erbjuda en sådan kurs, konstaterar Skolinspektionen att något sådant

¹⁵ Se not 2.

erbjudande inte förmedlas till eleverna och att skolan inte planerat för att kunna anordna en sådan kurs. Skolinspektionen bedömer därför att skolan inte heller erbjuder minst en kurs i estetiska ämnen. Skolan uppfyller därmed inte kraven i gymnasieförordningen avseende kurser som ska erbjudas som individuellt val. Det föreligger inte några synnerliga skäl som medför att skolan får göra undantag från kraven.

Individuellt val ska innefatta en valmöjlighet för varje elev. Det behöver därför finnas alternativ för eleverna att välja mellan. Skolinspektionens utredning visar att rektorn informerar eleverna om de kurser som rektorn förordar att eleverna läser som individuellt val. Enligt rektorn har ingen elev vid dessa tillfällen motsatt sig att läsa dessa kurser. Dock har inte informationen rymt någon möjlighet till alternativa önskemål eller val av kurser för eleverna. Detta förhållande talar för att individuellt val vid skolan inte organiseras som ett val av kurser för eleverna. Skolinspektionen konstaterar att de kurser som anordnas som individuellt val är kurser som skolan redan anordnar utifrån att de är obligatoriska för något av skolans program. Den omständigheten att alla elever på respektive program läser samma kurser talar också för att individuellt val vid skolan inte innefattar ett individuellt val av kurser. Skolinspektionen bedömer sammantaget att skolan inte uppfyller gymnasieförordningens krav ifråga om att organisera individuellt val på sådant sätt att varje elev får göra ett val av kurser.

Kurser i ämnena juridik och samhällskunskap som slagits ihop

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

På samhällsvetenskapsprogrammet ingår kurserna Internationella relationer och Rätten i samhället¹⁶. På ekonomiprogrammet ingår kurserna Privatjuridik och Internationell ekonomi¹⁷. Av utredningen har framkommit att undervisning i dessa fyra kurser inte ges vid separata lektioner. Rektorn säger att ”kurserna har vävts ihop” och att det innebär att rektorn ger undervisning i två kurser under samma lektionspass. För varje sådant par av kurser som ges samtidigt, ingår en kurs i respektive program, och den andra kursen kan inräknas i elevernas utbildning som individuellt val.¹⁸ Rektorn uppger att det är samma planering och undervisning för alla elever och att alla elever tar del av alla delar av undervisningen. Rektorn uppger beträffande de kurser som ges i juridik att de två kurserna är ungefär samma och att det bara är två punkter som skiljer sig. På elevernas scheman anges ”Juridik” på undervisningspassen som avser de två kurserna i detta ämne. Undervisningspassen i kurserna i samhällskunskap benämns olika på elevernas

¹⁶ Internationella relationer och Rätten i samhället ingår som programfördjupning i samhällsvetenskapsprogrammet

¹⁷ Privatjuridik ingår som programgemensamt ämne, Internationell ekonomi ingår som programfördjupning i ekonomiprogrammet

¹⁸ Det ena paret kurser består av kurserna Internationella relationer och Internationell ekonomi och är kurser inom ämnet samhällskunskap. Det andra paret kurser består av kurserna Rätten i samhället och Privatjuridik, som är kurser inom ämnet juridik.

scheman, för samhällsvetenskapsprogrammet anges Internationella relationer och på ekonomiprogrammet anges Internationell ekonomi.

Läsåret 2022/23 har klasserna i år 3 på samhällsvetenskapsprogrammet och ekonomiprogrammet fått undervisning samtidigt på detta sätt.

Undervisningsgrupperna har varit gemensamma för båda klasserna och eleverna har deltagit i all undervisning under samma lektioner.

För samhällsvetenskapsprogrammet har huvudmannen beslutat att undervisningstiden ska vara 36 timmar vardera för de fyra kurserna. För ekonomiprogrammet har huvudmannen beslutat att 72 undervisningstimmar ska fördelas till kurserna Internationell ekonomi och Privatjuridik vardera. Beslut om undervisningstid för kurserna Rätten i samhället och Internationella relationer som kurserna ges samtidigt med saknas.

Rektorn uppger att eleverna på samhällsvetenskapsprogrammet får betyg i samtliga fyra kurser, eftersom de behöver 200 poäng i individuellt val (det vill säga båda kurserna som inte ingår i ordinarie utbildning för samhällsvetenskapsprogrammet). Vidare förklarar rektorn att eleverna på ekonomiprogrammet bara behöver en kurs, 100 poäng, som individuellt val.¹⁹ Rektorn uppger att eleverna kan välja att få betyg i en av kurserna som vävts ihop eller i båda kurserna. Av betygskatalogen framgår att i kursen Internationella relationer har bara en del av eleverna på ekonomiprogrammet fått betyg.

I intervjuer framkommer att elever på samhällsvetenskapsprogrammet inte känner igen att de läser kursen Rätten i samhället (som ingår som programfördjupning). När en elev visar kurserna som ingår i elevens utbildning på den digitala skolplattformen finns kursen Privatjuridik (som ingår som individuellt val) med, men inte kursen Rätten i samhället. När rektorn får frågan om hur det kommer sig att elever i år 3 på samhällsvetenskapsprogrammet inte känner igen kursen Rätten i Samhället, som ingår i utbildningen och att den inte finns inlagd på skolplattformen uppger rektorn "Jag har sagt att det är samma kurs även om den har två namn". Vidare uppger rektorn att rektorn informerat eleverna om att de kan få "två kurser i en" och att det är en fördel då eleverna kan lägga tid på någon annan kurs. Rektorn har senare uppgett att kursen Rätten i samhället finns på skolplattformen.

Rättslig reglering

I skollagen och gymnasieförordningen anges de nationella programmen i gymnasieskolan samt respektive programs innehåll och omfattning (16 kap. 5 § och bilaga 1 och 2 skollagen samt 4 kap. 1 § och bilaga 1 gymnasieförordningen)²⁰.

¹⁹ Ekonomiprogrammet läser även kursen Samhällskunskap 3 som individuellt val.

²⁰ Se not 2.

För varje nationellt program finns examensmål som innehåller mål för programmet (16 kap. 6 § skollagen och förordning om examensmål för gymnasieskolans nationella program (SKOLFS 2010:14). För varje ämne finns en ämnesplan och utbildningen inom varje ämne ges i form av en eller flera kurser (16 kap. 21 och 23 §§ skollagen)²¹. Av ämnesplanen framgår ämnets syfte, varje kurs som ingår i ämnet, det centrala innehållet för varje kurs, antalet gymnasiepoäng som varje kurs omfattar och betygskriterierna för varje kurs (1 kap. 4 § gymnasieförordningen)²².

Skolverkets föreskrifter (SKOLFS 2010:90) om ämnesplan för ämnet juridik i gymnasieskolan omfattar bland annat kurserna Privatjuridik, 100 poäng, och Rätten och samhället, 100 poäng. I förordning (SKOLFS 2010:261) om ämnesplaner för de gymnasiegemensamma ämnena finns ämnesplan för ämnet samhällskunskap som bland annat omfattar kurserna Internationell ekonomi, 100 poäng, och Internationella relationer, 100 poäng.

Av 4 kap. 8 § gymnasieförordningen²³ framgår att en elev inte får som individuellt val, programfördjupning eller utökat program läsa en kurs i ett ämne som är alternativ till eller överlappar någon eller några av de kurser som ingår i studievägen i övrigt. Statens skolverk får meddela föreskrifter om vilka kurser som är alternativa eller som överlappar varandra.

Skolinspektionens bedömning

De kurser elever läser inom programfördjupning och individuellt val får inte vara alternativa till eller överlappa andra kurser som ingår i studievägen. När det gäller aktuella kurser har Skolverket inte beslutat att kurserna ska anses som alternativa eller överlappande. Skolinspektionen konstaterar att det inte är möjligt att utforma utbildningen så att elever får ”två kurser i en” såsom rektorn beskriver. De aktuella kurserna har inte överlappande innehåll och om kurserna hade haft det, skulle det inte vara möjligt att låta dem ingå gemensamt i en gymnasieexamen. Det är istället fråga om olika kurser inom samma ämne som omfattar 100 poäng vardera och som har olika centralt innehåll och betygskriterier. Det stämmer till exempel inte som rektorn uppger att kurserna Rätten i samhället och Privatjuridik är ”ungefär samma” och att det centrala innehållet bara skiljer sig på två punkter.²⁴

²¹ Den 1 juli 2022 har ändringar i bestämmelser i skollagen trätt i kraft genom SFS 2022:147. Enligt övergångsbestämmelser tillämpas lagen första gången i fråga om utbildning som påbörjas efter den 30 juni 2025 och äldre bestämmelser gäller fortfarande för utbildning som har påbörjats före den 1 juli 2025.

²² Se not 2.

²³ Se not 2.

²⁴ Kursen Rätten i samhället ska behandla punkterna (1-4) konstitutionell rätt, internationell rätt, straffrätt och processrätt. Dessa rättsområden ska behandlas översiktligt i kursen Privatjuridik (punkt 1). Denna kurs ska behandla punkterna (2-8) familjerätt och arvsrätt, avtalsrätt, konsumenträtt och köprätt, fastighetsrätt, arbetsrätt, skadeståndsrätt,

I Skolinspektionens utredning framkommer att det finns elever som inte känner till att de läser två kurser samtidigt och att rektorn informerar elever att det är samma kurs. Skolinspektionen bedömer att skolan inte uppfyller skollagens och läroplanens krav när det gäller information till eleverna. Skolan behöver klargöra utbildningens mål och innehåll för att ge eleverna möjligheter att ta ansvar för sitt lärande och sina studieresultat. Eleverna behöver känna till vilka kurser som de läser och på vilka grunder betygssättning sker.

Utredningen visar vidare att elever på ekonomiprogrammet får välja om de önskar betyg i en eller två kurser och det alltså inte på förhand är bestämt vilken eller vilka kurser varje elev ska läsa. Det är inte möjligt att i efterhand, sedan undervisningen avslutats, bestämma vilken eller vilka kurser som ska ingå i elevens utbildning och som eleven ska ges betyg i. Det behöver vara på förhand bestämt i elevens individuella studieplan. Skolinspektionen bedömer att förfarandet inte är förenligt med skolförfattningarnas bestämmelser om en kursutformad gymnasieskola.

Huvudmannen har för ekonomiprogrammet beslutat att undervisningstiden i kurserna Internationell ekonomi och Privatjuridik omfattar 72 timmar för varje kurs. Enligt Skolinspektionen måste rimligtvis undervisningstiden öka om undervisningen ska omfatta ytterligare en kurs. Av utredningen, bland annat beslut om undervisningstid för samhällsvetenskapsprogrammet, framgår dock att hälften av undervisningstiden i respektive kurs har fördelats till andra kurser. Skolinspektionen konstaterar därmed att eleverna på ekonomiprogrammet inte har fått den beslutade undervisningstiden och den undervisningstid de har rätt till i ovannämnda kurser. I kurser som eleverna läser som individuellt val (kursen Internationella relationer och i vissa fall kursen Rätten i samhället) har huvudmannen inte fattat något beslut om undervisningstid, vilket är en brist. När eleverna på ekonomiprogrammet läser en av dessa kurser som individuellt val, ges de inte mer undervisning än vad som redan ingår i deras utbildning. Skolinspektionen bedömer därför att elever går miste om undervisningstid som de har rätt till i kurser inom individuellt val.

För samhällsprogrammet har huvudmannen beslutat att undervisningstiden ska vara 36 timmar i respektive kurs. Det måste, enligt Skolinspektionen, betraktas som ett lågt antal undervisningstimmar i relation till kursernas omfattning om 100 gymnasiepoäng vardera. Det är betydligt mindre undervisning än vad en schablonmässig fördelning av undervisningstiden ger.²⁵ Gymnasiepoängen anger omfattningen på kursen och den beräknade arbetsinsatsen för eleverna relaterat till målen i kursen. Det ankommer på huvudmannen att bestämma undervisningstiden beroende på hur mycket undervisning eleverna behöver för att

försäkringsrätt och obeståndsrätt för fysiska personer. Kursen Rätten i samhället ska också behandla sambandet mellan etik och moral i samhället, lagstiftning och tolkning av lagar.

²⁵ 2180 tim/2500 poäng= 0,872 tim/poäng. En schablonmässig fördelning av den minsta garanterade undervisningstiden ger att en kurs om 100 poäng motsvarar 87,2 undervisningstimmar.

uppnå kursens kunskapsmål och även ges möjlighet att nå högre betygssteg. Skolinspektionen bedömer dock att det låga antalet undervisningstimmar talar för att undervisningen inte motsvarar kursernas omfattning. Till detta kommer att rektorns beskrivning vad gäller innehåll i kurserna i ämnet juridik inte är korrekt. Vidare har framkommit att elever inte ens känner till vilka kurser de läser. Rektorn har också förklarat att eleverna genom att läsa kurserna sammanslagna sparar tid, som kan läggas på annat skolarbete. Det finns dock inte stöd i skolförfattningarna för att låta ett sådant resonemang ligga till grund för beslut om undervisningstid.

Sammantaget bedömer Skolinspektionen att undervisningen inte fullt omfattar ämnesplanens syfte och kursernas centrala innehåll samt eleverna inte ges förutsättningar att utveckla kunskaper och förmågor så långt som möjligt enligt gällande mål. Detta innebär att eleverna inte ges en utbildning som är likvärdig och som har sådan kvalitet som de genom fastställda mål i skollag och ämnesplaner m.m. ska tillförsäkras.

Betygssättning

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

Betygssättning i moderna språk

Språklärarna och rektorn lämnar samstämmiga uppgifter om att betygssättning i moderna språk alltid sker i slutet av läsåret, och inte i samband med att kurser avslutas under pågående läsår. Av skolans lärare i språk är endast rektorn legitimerad varför rektorn sätter alla betyg i moderna språk, tillsammans med de övriga språklärarna. Enligt lärare görs i slutet av året en sammanfattande bedömning som delges rektor. Rektorn uppger att de gör på detta sätt för att det är först i slutet av läsåret som det kan bedömas om eleven når godkänt betyg i fler än en kurs, samt för att en elev som ges betyg i fler än en kurs kan ha höjt sig i den första kursen mot om betyg skulle ha satts tidigare under läsåret. Av betygskatalog framgår att alla 22 elever som under läsåret 2022/23 fick betyg i fler än en kurs i moderna språk (tyska eller kinesiska) på skolan, har samma betyg i sina två kurser.

Vem som får fatta beslut om betyg

Av intervjuer med rektor och lärare har framkommit att en lärare under flertalet år självständigt satt betyg vid skolan, utan att läraren varit legitimerad och behörig att sätta betyg. Enligt rektorn är läraren utbildad, men läraren har glömt att ansöka om legitimation. Under läsåret 22/23 undervisade läraren i samhällskunskap och svenska. Rektorn uppger att rektorn trott att läraren varit legitimerad.

Rättslig reglering

Rektorn ska enligt 3 kap. 14 § skollagen se till att betyg sätts i enlighet med skollagen och andra författningar.

Av 3 kap. 16 § skollagen framgår att betyg ska beslutas av den eller de lärare som bedriver undervisningen vid den tidpunkt när betyg ska sättas. Om läraren eller

lärarna inte är legitimerade, ska beslutet fattas tillsammans med en lärare som är legitimerad. Kan dessa inte enas ska betyget beslutas av den legitimerade läraren under förutsättning att han eller hon är behörig att undervisa i det ämne som betyget avser. I annat fall ska betyget beslutas av rektorn.

I förarbeten anges bland annat följande. De betyg en elev får kan vara avgörande för elevens framtid. Betygsresultat har exempelvis betydelse för elevens möjligheter att fortsätta studera eller att få en anställning. Det är därför mycket viktigt att betyg sätts på ett korrekt sätt och det är ett stort ansvar att besluta om betyg. I förarbetena lyfts fram att beslut om betyg innebär myndighetsutövning och att uppgifter av den karaktären bör förbehållas legitimerade lärare (prop. 2010/11:20, s. 46 f.).

Enligt 15 kap. 22 § skollagen²⁶ ska betyg sättas på varje avslutad kurs.

I 15 kap. 24 § skollagen²⁷ anges att som betyg för godkända resultat på en kurs ska någon av beteckningarna A, B, C, D eller E användas. Högsta betyg betecknas med A och lägsta betyg med E. Betyg för icke godkänt resultat betecknas med F. Vid betygssättningen ska läraren göra en sammantagen bedömning av elevens kunskaper i förhållande till de betygsriterier som gäller för kursen och sätta det betyg som bäst motsvarar elevens kunskaper. Samtliga kriterier för betyget E ska dock vara uppfyllda för att eleven ska kunna få ett godkänt betyg.

Av läroplanen framgår (Lgy11, avsnitt 2.5 Bedömning och betyg) att betyget uttrycker i vilken utsträckning den enskilda eleven har uppfyllt de nationella betygsriterier som finns för varje kurs respektive målen för gymnasiearbetet eller examensarbetet. Läraren ska vid betygssättningen göra en allsidig bedömning av elevens kunskaper i förhållande till de nationella betygsriterier som finns för respektive kurs, och beakta även sådana kunskaper som en elev har tillägnat sig på annat sätt än genom den aktuella undervisningen.

Skolinspektionens bedömning

Brister i betygssättningen i moderna språk

Skolinspektionen har ovan konstaterat att det är en brist att huvudmannen inte har fattat beslut om undervisningstid för respektive kurs samt att det strider mot bestämmelser om kursutformad gymnasieskola att först i efterhand bestämma vilka kurser som ska ingå i en elevs utbildning. Av skolförfattningarna framgår att betyg ska sättas på varje avslutad kurs samt att en kurs är avslutad när den undervisningstid som huvudmannen beslutat om för kursen upphör.

Skolinspektionens utredning visar att lärarna inte sätter betyg när kurser i moderna språk avslutats under pågående läsår. Av intervjuer med rektorn och lärare framgår att de väntar med att sätta betyg till läsåret slut för att ge elever möjlighet att nå högre betygssteg och för att kunna avgöra om elever når betyg för godkända

²⁶ Se not 19.

²⁷ Se not 19.

resultat i mer än en kurs. Skolinspektionen bedömer att betyg inte sätts i enlighet med gällande bestämmelser och de krav som ställs för att säkerställa rättssäkerhet, likvärdighet och rättvisande betyg. Att eleverna får möjlighet att förbättra sitt betyg genom att rektorn och lärarna avvaktar med betygssättning innebär att elever vid skolan får fördelar som elever på andra skolor i landet inte får. Betyg ska också sättas i de kurser som en elev läser, detta oavsett om eleven når betyg för godkända resultat eller inte. Det är således inte tillåtet inte låta bli att sätta betyg istället för att sätta betyg för icke godkänt resultat. Detta innebär en nackdel för eleven som inte får möjlighet att göra en prövning eller att läsa om en kurs som eleven fått betyget F i.

Rektor har inte säkerställt att betygssättande lärare varit behörig att sätta betyg

Skolinspektionen bedömer att det är en brist att en lärare som inte är legitimerad under flera års tid självständigt fattat beslut om betyg på skolan. Enligt Skolinspektionen har en rektor ansvar för att säkerställa att betygssättning sker av lärare behöriga för detta, vilket rektorn i aktuellt fall brustit i. Betygssättning är myndighetsutövning och det är mycket viktigt att betyg sätts på ett korrekt sätt.

Ägar- och ledningsprövning samt förutsättningar att följa föreskrifterna

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

Upplevelse Utbildning i Täby AB:s ägare och styrelse

Upplevelse Utbildning i Täby AB är ett aktiebolag vars styrelse består av ordföranden och styrelseledamoten KT och suppleant US. KT är även rektor och lärare vid skolan. Samtliga aktier i Upplevelse Utbildning i Täby AB ägs av KT. KT och US har båda ingått i styrelsen sedan verksamheten bildades år 2009.

Insikt i föreskrifter som gäller för verksamheten och lämplighet

Skolinspektionen har i sin utredning inhämtat uppgifter om ledningskretsen och närstående bolag, bland annat från Bolagsverket, Skatteverket och Kronofogden.

Huvudmannen har redogjort för ledningskretsens kunskap och erfarenhet avseende skollagstiftning, arbets- och arbetsmiljörätt samt ekonomiska regelverk.

Huvudmannen har uppgett att ledningskretsen har förvärvat kunskaper i skollagstiftning enligt följande. Ordföranden KT har gått civilekonom- och lärarutbildning, samt arbetat över 20 år som lärare och 16 år som rektor. KT har även gått vidareutbildning inom arbetsrätt- och arbetsmiljörätt.

Ekonomiska förutsättningar

Skolinspektionen har inhämtat underlag avseende Upplevelse Utbildning i Täby AB:s ekonomiska förhållanden, bland annat årsredovisning, resultat- och balansrapport och kreditupplysning. Av underlagen framgår bland annat följande.

Enligt årsredovisningen för räkenskapsåret 2022/2023 uppgick årets resultat till 3,9 miljoner kronor. Även under perioden 2017 till 2022 har huvudmannen redovisat positiva årsresultat. Vidare uppgick huvudmannens justerade egna kapital till 19,1 miljoner kronor per den 30 juni 2023.

Huvudmannen har genererat rörelsemarginaler mellan 35–53 procent de senaste fem räkenskapsåren. Personalkostnaderna har legat på 26 till 38 procent av intäkterna de senaste fem räkenskapsåren.

Under räkenskapsåret 2022/2023 uppgick rörelsemarginalen till 44 procent och personalkostnaderna till 32 procent av de totala intäkterna.

Rättslig reglering m.m.

Likvärdig utbildning och huvudmannens ansvar

Enligt 1 kap. 9 § skollagen ska utbildningen inom skolväsendet vara likvärdig inom varje skolform och inom fritidshemmet oavsett var i landet den anordnas.

I förarbeten anges att likvärdighet upprätthålls av mål i skollag och läroplaner, betygskriterier, bestämmelser om minsta garanterad undervisningstid, ämnen, lärarbehörighet, särskilt stöd, överklagande samt tillsyn och kvalitetsgranskning. Likvärdighet innebär här att de fastställda målen kan nås på olika sätt beroende på lokala behov och förutsättningar. Kvaliteten i verksamheten ska dock ha lika hög nivå oavsett var i landet verksamheten bedrivs (prop. 2009/10:165 s. 229 och 638).

Av 2 kap 8 § skollagen framgår att huvudmannen ansvarar för att utbildningen genomförs i enlighet med bestämmelserna i denna lag, föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen och de bestämmelser för utbildningen som kan finnas i andra författningar.

Av 4 kap. 3 och 7 §§ skollagen framgår att huvudmannen ska följa upp verksamheten och se till att nödvändiga åtgärder vidtas om det framkommer att det finns brister i verksamheten.

I förarbeten anges att huvudmannen inte får förhålla sig passiv om den genom uppföljning och utvärdering upptäcker brister i verksamheten, utan måste vidta de åtgärder som behövs (prop. 2009/10:165 s. 248 och 673) samt att huvudmannen har ett fortlöpande ansvar att se till att den verksamhet som huvudmannen har ett godkännande för genomförs i enlighet med skollagsregleringen och andra författningar (prop. 2021/22:157 s. 78).

Enligt 2 kap. 8 b § skollagen ansvarar kommuner för att fördela resurser till utbildning inom skolväsendet efter barnens och elevernas olika förutsättningar och behov. Detta gäller såväl till kommunernas egna verksamheter som till enskilda huvudmän. I förarbetena (prop. 2013/14:148, s. 19 f.) anges följande. Att resurser viktas och fördelas utifrån dessa grunder är ett mycket viktigt instrument för att kunna uppnå likvärdighet i utbildningen. Det är också en viktig förutsättning för att eleverna ska nå utbildningens mål. (...) Givetvis ska dock även andra huvudmän inom ramen för de resurser de tilldelas genom anslag och andra beslut fördela

resurser utifrån barns och elevers olika förutsättningar och behov. Detta följer av varje huvudmans ansvar för utbildningen enligt 2 kap. 8 § skollagen.

Ägar- och ledningsprövning samt förutsättningar att följa föreskrifterna

Av 26 kap. 3 § första stycket p 5 skollagen framgår att Skolinspektionen har tillsyn över att enskilda som godkänts av Skolinspektionen fortlöpande uppfyller kraven i 2 kap. 5 § skollagen.

Enligt 2 kap. 5 § första stycket skollagen får enskilda efter ansökan godkännas som huvudmän för bland annat förskoleklass, grundskola och fritidshem.

Godkännande ska enligt 2 kap. 5 § andra stycket skollagen lämnas om den enskilde 1. genom erfarenhet eller på annat sätt har förvärvat insikt i de föreskrifter som gäller för verksamheten, 2. har ekonomiska förutsättningar att följa de föreskrifter som gäller för verksamheten, och 3. i övrigt har förutsättningar att följa de föreskrifter som gäller för utbildningen.

Vidare krävs enligt 2 kap. 5 § tredje stycket skollagen att den enskilde i övrigt bedöms lämplig. I fråga om en juridisk person krävs att samtliga som anges i 2 kap. 5 a § andra stycket skollagen bedöms lämpliga. Vid lämplighetsbedömningen ska viljan och förmågan att fullgöra sina skyldigheter mot det allmänna, laglydnad i övrigt och andra omständigheter av betydelse beaktas.

Enligt 2 kap. 5 a § första stycket skollagen ska i fråga om en juridisk person prövningen enligt 5 § andra stycket 1 sammantaget avse 1. den verkställande direktören och andra som genom en ledande ställning eller på annat sätt har ett bestämmande inflytande över verksamheten, 2. styrelseledamöter och styrelsesuppleanter, 3. bolagsmännen i kommanditbolag eller andra handelsbolag, och 4. personer som genom ett direkt eller indirekt ägande har ett väsentligt inflytande över verksamheten.

I 2 kap. 5 a § andra stycket skollagen anges att i fråga om en juridisk person ska prövningen enligt 5 § tredje stycket avse de personer som anges i första stycket och den juridiska personen.

Av förarbeten framgår att införandet av en ägar- och ledningsprövning inom skolväsendet motiveras med att det rör sig om socialt ansvarsfulla uppgifter och att samhället har ett väsentligt intresse av att uppgifterna sköts väl. Vidare framgår att en prövning av lämplighet kan garantera att huvudmannen och dennes företrädare har tillräckliga förutsättningar för att kunna erbjuda utbildning av god kvalitet och är viktig även med tanke på elevers och föräldrars förtroende för utbildningen vid en fristående skola och för utbildningssystemet i dess helhet. Syftet med prövningen är även att förhindra att oseriösa aktörer verkar inom välfärdssektorn (jfr prop. 2017/18:158 s. 44 f och 48 f).

Vid bedömningen av företrädarnas lämplighet i övrigt kan det räcka med att det finns brister i detta hänseende hos en person för att lämplighetskravet inte ska anses uppfyllt (prop. 2017/18:158 s. 49). Om ansvarig myndighet i sin tillsyn funnit

allvarliga brister i verksamheten, kan det också påverka bedömningen av företrädarnas lämplighet (prop. 2017/18:158 s. 50 och 122).

I förarbeten beträffande kravet på att den enskilde har förutsättningar att följa de föreskrifter som gäller för utbildningen framgår att med föreskrifter avses samtliga bestämmelser i lagar, förordningar och myndighetsföreskrifter som gäller för den aktuella skolformen (prop. 2009/10:165, s. 643).

Skolinspektionens bedömning

Ägar- och ledningskretsen

Skolinspektionen bedömer att i Upplevelse Utbildning i Täby AB:s ägar- och ledningskrets ingår KT i egenskap av ägare och styrelseledamot samt styrelsesuppleanten US.

Huvudmannen uppfyller kravet på insikt i författningarna

Av utredning i ärendet framgår att KT genom utbildning och erfarenhet har kunskaper om skolförfattningar, arbets- och arbetsmiljörätt samt ekonomiska regelverk. Skolinspektionen bedömer därmed att huvudmannen uppfyller kravet på insikt i de föreskrifter som gäller för verksamheten.

Huvudmannen har ekonomiska förutsättningar

Det har inte framkommit annat än att huvudmannen uppfyller författningarnas krav gällande ekonomiska förutsättningar.

Lämplighet och i övrigt förutsättningar att följa föreskrifterna

Nedan redogörs för den misskötsamhet som läggs till grund för Skolinspektionens lämplighetsbedömning av den juridiska personen och dess ägar- och ledningskrets respektive prövningen av förutsättningarna att följa de föreskrifter som gäller för verksamheten.

Allvarliga brister i verksamheten

Skolinspektionen konstaterar ovan omfattande och allvarliga brister i verksamheten. Skolinspektionen konstaterar att de områden som bristerna rör är hörnstenar för anordnandet av likvärdig utbildning.

Av skollagens inledande bestämmelser framgår att utbildningen inom skolväsendet ska vara likvärdig oavsett var i landet den anordnas. Det ramverk skolförfattningarna ger är utgångspunkten för att den utbildning en skola anordnar är likvärdig med annan utbildning i landet. I förlängningen handlar det om att ge elever likvärdiga förutsättningar för fortsatt arbetsliv och studier, samt i att stå rustade för ett aktivt deltagande i samhällslivet.

Lagstiftaren framhåller i förarbeten att de faktorer som är av högst betydelse för elevers kunskapsutveckling är lärarens skicklighet och den tid eleverna får i anspråk att tillägna sig kunskaper. För dessa områden finns bestämmelser om vem som får bedriva undervisning och om garanterad undervisningstid. Skolinspektionens tillsyn

visar att skolan brister i sin skyldighet i att så långt som möjligt säkerställa att elever får undervisning av lärare som har en utbildning som är avsedd för den undervisning de bedriver och att skolan använder obehöriga lärare utan att uppfylla förutsättningar för att få tillämpa undantag från gällande behörighetsregler. Skolan brister även i att tillse elevernas lagstadgade rätt till garanterad undervisningstid. Elever på skolan får i stor utsträckning inte den undervisningstid de har rätt till i flera ämnen och kurser. Elever på introduktionsprogram får inte en lärarledd undervisning i den del av utbildningen som avser grundskoleämnena. Det är avgörande för elevernas möjligheter att tillägna sig goda kunskaper i sina kurser och att uppfylla gällande betygskriterier att de får undervisning under ledning av lärare och sin garanterade undervisningstid. Att bestämmelserna följs är en förutsättning för den myndighetsutövning som skolor utövar genom betygssättning, så att elever på likvärdiga villkor ges rättvisande betyg som motsvarar elevernas faktiska kunskaper. Skolinspektionen bedömer att bristerna allvarligt försvårar förutsättningarna för eleverna att nå målen för utbildningen.

Det är här till mycket allvarligt att skolan inte har anordnat en obligatorisk kurs på samhällsvetenskapsprogrammet. Bristen har inneburit allvarliga konsekvenser för eleverna som inte fått möjlighet att nå målen för utbildningen och att ta examen.

Bristerna rör också att verksamheten genomförs i strid med bestämmelser om kursutformad gymnasieskola och principer för betygssättning. Att huvudmannen inte efterlever det system som gäller för gymnasieskolan i landet är allvarligt ur likvärdighetsynpunkt. Betygssättning är myndighetsutövning och det är viktigt att betyg sätts på rättssäkra och likvärdiga grunder så att betygen blir rättvisande.

Till detta kommer att utbildningen i delar inte organiseras efter elevernas förutsättningar och behov, att det finns brister i undervisningens innehåll och att elever inte får möjlighet att göra de individuella val av kurser som de har rätt till. Bristerna påverkar i stor utsträckning elevernas rätt till utbildning av god kvalitet.

Skolinspektionen bedömer att bristerna är omfattande då de rör en stor del av undervisningen på skolan och får till följd att många elever inte får den utbildning och undervisning de har rätt till. Vidare har bristerna pågått under en längre tid, under hela läsåret 2022/23. Flera brister handlar om hur skolan organiserar utbildningen och har pågått längre tid än så.

Skolinspektionen bedömer sammanfattningsvis att det föreligger allvarliga och omfattande brister inom flera områden som är centrala för elevernas förutsättningar att nå målen för utbildningen och även för att upprätthålla rättssäkerhet, likvärdighet och kvalitet. Bristerna får stora konsekvenser för elevernas utveckling och lärande och möjligheter till fortsatta studier och arbetsliv. Skolinspektionen bedömer att bristerna sammantagna är sådana att de rubbar förutsättningarna för verksamheten på ett allvarligt sätt och att bristerna utgör ett allvarligt missförhållande.

Huvudmannen tar inte ansvar för att fortlöpande se till att verksamheten genomförs i enlighet med gällande bestämmelser

Med godkännandet att bedriva gymnasieskola följer ett fortlöpande ansvar att se till att verksamheten genomförs i enlighet med skollagen och tillhörande författningar. I detta ansvar ingår att fördela tillräckliga resurser till verksamheten, en fördelning som indirekt styrs av bestämmelser i skollagen, gymnasieförordningen och läroplaner som anger de krav som varje huvudman måste uppfylla. Huvudmannen ska systematiskt följa upp utbildningen och om huvudmannen får kännedom om brister i verksamheten måste den vidta de åtgärder som krävs för att uppfylla lagens krav. Att huvudmannen tar sitt ansvar är en grundläggande förutsättning i skolans styrsystem och för att säkerställa likvärdighet och kvalitet.

Skolinspektionen har i tidigare ärende (dnr 2019:302) konstaterat att skolan inte uppfyller skollagens krav i fråga om elevhälsans omfattning. Huvudmannen har vid två tillfällen förelagts att rätta till brister i detta avseende. Skolinspektionen bedömde i nämnda ärende, utifrån huvudmannens redovisning av vidtagna åtgärder, att bristerna hade avhjälpas. I detta ärende har framkommit att huvudmannen återigen organiserar elevhälsan på samma sätt som Skolinspektionen tidigare påtalat inte lever upp till skollagens krav. Skolinspektionen konstaterar att huvudmannen, trots kännedom om att verksamheten inte genomförs i enlighet med skollagen, inte vidtar de åtgärder som behövs. Dessa omständigheter indikerar att huvudmannen inte respekterar gällande bestämmelser.

I Skolinspektionens utredning framkommer vidare att huvudmannen är medveten om att verksamheten inte uppfyller gällande behörighetskrav för lärare, men trots detta inte vidtar åtgärder för att försöka finna behöriga lärare. Som det får förstås ser sig huvudmannen inte skyldig att försöka finna lärare som har en utbildning som är avsedd för undervisningen då det är fråga om små tjänster. Skolinspektionen konstaterar dock att det inte finns stöd för ett sådant resonemang i lagstiftningen och att det därtill är fråga om centrala ämnen inom den utbildning som huvudmannen anordnar. Ambitionen ska vara att eleverna ska få undervisning av behöriga lärare, för att eleverna ska få den utbildning som de har rätt till och för att utbildningen i övrigt ska innehålla god kvalitet.

Skolinspektionen konstaterar också att huvudmannen inte har anordnat det programgemensamma ämnet moderna språk i föreskriven omfattning. Huvudmannen har under merparten av elevernas sista läsår haft kännedom om att skolan inte anordnat den utbildning eleverna antagits till och att eleverna skulle komma att gå ut utan gymnasieexamen, utan att vidta åtgärder för att avhjälpa bristen. Huvudmannen reflekterar inte heller över vilken betydelse den egna organiseringen av undervisningen har kopplat till att utbildningen inte uppfyller kraven, utan förklarar endast att läraren börjat sent på terminen och att läraren sagt att eleverna haft svaga kunskaper.

Skolinspektionen bedömer att huvudmannen känner till skyldigheten att som individuellt val erbjuda en kurs i idrott och hälsa och minst en kurs i estetiska ämnen, men skolan varken erbjuder eller anordnar sådana kurser. På hemsidan anges att skolan erbjuder kurser i nämnda ämnen, men så förhåller det sig inte. Huvudmannen förklarar att detta beror på att skolan inte har anställt lärare i aktuella ämnen varje läsår och att skolan profilerar sig mot andra ämnen. Huvudmannen känner till att individuellt val inte organiseras i enlighet med gymnasieförordningens krav, men vidtar inte några åtgärder för att rätta till bristerna.

Skolinspektionen konstaterar sammantaget att huvudmannen i flera fall brister i sin skyldighet att se till att vidta åtgärder vid kännedom om brister i verksamheten. Skolinspektionen bedömer att det i ärendet framkommer ett mönster av att huvudmannen inte ser sin skyldighet att följa skollagens krav.

I Skolinspektionens utredning av huvudmannens ekonomiska förutsättningar framkommer att huvudmannen har genererat rörelsemarginaler mellan 35–53 procent de senaste fem räkenskapsåren och att personalkostnaderna har legat på 26 till 38 procent av intäkterna de senaste fem räkenskapsåren. Skolinspektionen konstaterar att huvudmannen har en hög rörelsemarginal²⁸, det vill säga ett högt rörelseresultat i förhållande till intäkterna, och personalkostnaderna är låga i förhållande till de totala intäkterna. Detta innebär, eftersom huvudmannens intäkter utgörs av skolpengen från elevernas hemkommuner, att en stor del av skolpengen inte används i skolverksamheten. Huvudmannen har också anmärkningsvärt låga kostnader för lärare. Skolinspektionen konstaterar att dessa förhållanden föreligger över tid.

De konstaterade bristerna i verksamheten rör framförallt resurser för undervisning, det vill säga tillgång till lärare, vilket talar för att det inte finns tillräckliga lärarresurser. Även officiell statistik indikerar att lärarresursen vid skolan är låg, både vad gäller lärartäthet, det vill säga tillgången på lärare, och vad gäller kompetens. Av Skolverkets officiella statistik framgår att antalet elever per lärare vid skolenheten är betydligt högre än genomsnittet i kommunen och i riket samt att andelen behöriga lärare vid skolenheten är betydligt lägre jämfört med i kommunen och riket i stort.

Skolinspektionen bedömer att bristerna till stor del beror på att resurserna för undervisning vid skolan inte är tillräckliga för att kunna driva verksamheten i enlighet med de krav som ställs. Det föreligger alltså stora brister i verksamheten

²⁸ Jfr Skolinspektionen (2017): Ekonomisk stabilitet hos enskilda huvudmän inom skolväsendet. PM. Dnr 01-2017:5084. I rapporten framkom att en fjärdedel av huvudmännen har inför tillsynen en verksamhet som det året inte bär sina kostnader. Övriga hade en verksamhet som bar sig. De flesta, knappt två tredjedelar, hade rörelsemarginaler mellan noll och tio procent och ungefär en sjättedel hade rörelsemarginaler överstigande tio procent.

som skulle kunna åtgärdas om huvudmannen ökade främst resurserna för undervisande lärare både vad gäller omfattning och kompetensnivå, men även resurserna för elevhälsa. Skolinspektionen bedömer sammantaget mot denna bakgrund att huvudmannen brister i sitt ansvar för resursfördelning. Skolinspektionen konstaterar att huvudmannens resursfördelning inte ger förutsättningar att bedriva verksamheten i enlighet med de krav som ställs i skollagen och andra föreskrifter.

Prövningen av förutsättningar att följa föreskrifterna samt lämplighetsprövning av huvudmannen och dess företrädare

Skolinspektionen konstaterar att KT i egenskap av ensam ägare och styrelseledamot, rektor och lärare har en sådan position att KT är ansvarig för de brister som framkommit i tillsynen. KT har ansvar för verksamheten på flera olika nivåer och är fullt insatt i hur verksamheten bedrivs. Trots att KT har insikt i skolförfattningarna, konstaterar Skolinspektionen att verksamheten i centrala delar inte följer bestämmelserna. Exempelvis har KT i egenskap av huvudman fattat beslut om undervisningstid och som rektor beslutat om schema. Bristerna i undervisningstid handlar om att schemat i stor utsträckning inte överensstämmer med den beslutade undervisningstiden. Det är fråga om många avvikelser och omfattande avvikelser. Skolinspektionen bedömer att det kan uteslutas att det handlar om förbiseende. Skolinspektionen bedömer istället att KT, som själv har bestämt schemat, är medveten att eleverna ges för lite undervisningstid. Skolinspektionen konstaterar vidare att det, som redogjorts för under rubriken ovan, framkommer flera exempel på att huvudmannen medvetet bryter mot gällande föreskrifter. Skolinspektionen bedömer sammantaget att huvudmannen och dess företrädare uppvisar en bristande vilja att följa regelverket.

Sammanfattningsvis föreligger allvarliga brister i verksamheten som pågått under lång tid och som för sig utgör ett allvarligt missförhållande. Skolinspektionen bedömer vidare att bristerna i verksamheten har samband med brister i huvudmannaskapet. Huvudmannen tar inte det ansvar som följer av skollagen och godkännandet som huvudman för utbildningen. Huvudmannen fullgör inte sina skyldigheter i fråga om egenkontroll och resursfördelning. Huvudmannen brister i sin skyldighet att rätta till brister som framkommer i verksamheten. Bristerna i verksamheten beror till stor del på att resurserna vid skolan inte är tillräckliga och att huvudmannen inte ger förutsättningar att bedriva verksamheten i enlighet med de krav som ställs i skollagen och andra föreskrifter. Skolinspektionen bedömer att huvudmannen medvetet bryter mot gällande föreskrifter och uppvisar en bristande vilja att följa regelverket. Skolinspektionen bedömer sammantaget, mot bakgrund av ovanstående, att huvudmannen saknar förutsättningar att följa de föreskrifter som gäller för utbildningen. Vid en sammantagen bedömning av den konstaterade misskötsamheten finner Skolinspektionen härtil att huvudmannen, som juridisk person, är att anse som olämplig i skollagens mening.

Skolinspektionen bedömer vidare att personerna i ägar- och ledningskretsen, KT och US, ska bedömas olämpliga att bedriva skolverksamhet. KT har som konstaterats ovan ett omfattande ansvar och engagemang i verksamheten som

ensam ägare och styrelseledamot, rektor och lärare. Även US har ingått i styrelsen sedan verksamheten bildades år 2009 och får i egenskap av styrelsesuppleant förutsättas hålla sig informerad om verksamheten och vara i beredskap att kunna ersätta och ta det ansvar som ordinarie styrelseledamot har. Enligt Skolinspektionen kan US inte undgå ansvar för den konstaterade misskötsamheten.

Återkallelse

Enligt 26 kap. 14 § skollagen får ett godkännande för en enskild huvudman inom skolväsendet återkallas om den enskilde inte längre uppfyller förutsättningarna för godkännande enligt 2 kap. 5 § andra och tredje styckena och 6 §.

Av 26 kap. 16 § skollagen framgår att Skolinspektionen får besluta att ett beslut om återkallelse ska gälla trots att det inte har vunnit laga kraft.

Enligt förarbetena till 26 kap. 14 § skollagen är bestämmelsen främst avsedd att användas om huvudmannen saknar rättslig eller faktisk möjlighet att åtgärda de brister som aktualiserat frågan om återkallelse av godkännandet, och därmed saknar förutsättningar att följa ett föreläggande. Till exempel kan utrymmet för huvudmannen att följa ett föreläggande vara mycket begränsat eller obefintligt om huvudmannen exempelvis är ett aktiebolag där samtliga aktier övergått till en person som bedöms vara olämplig att bedriva den aktuella verksamheten (prop. 2017/18:158, s. 125). Vidare anges att det kan vara många olika situationer som gör att ett föreläggande inte går att följa och att det varken är lämpligt eller möjligt att uttömmande i lagtexten reglera i vilka situationer tillsynsmyndigheten får återkalla ett tillstånd utan föregående föreläggande (a.a., s. 53 f.).

Skolinspektionen bedömer, som framgått ovan, att huvudmannen inte längre uppfyller förutsättningarna för godkännande enligt 2 kap. 5 § andra stycket 3 och tredje stycket skollagen. Det vill säga Skolinspektionen bedömer att huvudmannen inte har förutsättningar att följa de föreskrifter som gäller för utbildningen samt att huvudmannen och dess företrädare inte heller uppfyller kravet på lämplighet. Det föreligger brister i verksamheten som är allvarliga och har pågått under lång tid och Skolinspektionen konstaterar att de missförhållanden som ligger till grund för bedömningen är sådana att de rubbar förutsättningarna för verksamheten på ett allvarligt sätt och därmed utgör ett allvarligt missförhållande.

Skolinspektionen konstaterar att huvudmannen och dess företrädare brister i sitt ansvarstagande, och har gjort det under en längre tid, och inte heller har förutsättningar att ta detta ansvar. I förevarande fall har såväl den juridiska personen som de två personer som ingår i dess ägar- och ledningskrets bedömts olämpliga att bedriva skolverksamhet. KT som bedöms olämplig att bedriva skolverksamhet äger alla aktierna i bolaget. Utifrån dessa omständigheter samt att missförhållandena är av sådan art och omfattning som konstaterats i beslutet bedömer Skolinspektionen att bristerna inte kan läkas och att huvudmannen alltså saknar förutsättningar att följa ett föreläggande. Skolinspektionen bedömer mot denna bakgrund att det finns skäl att återkalla Upplevelse Utbildning i Täby AB godkännanden utan föregående föreläggande.

Skolinspektionen bedömer vidare, med hänsyn till bristernas allvarliga art och omfattning samt de konsekvenser bristerna får för elever på skolan, att ett beslut om återkallelse är proportionerligt. Upplevelse Utbildning i Täby AB:s godkännande att bedriva skolverksamhet ska därför återkallas.

Ett återkallande av huvudmannens tillstånd att bedriva verksamhet är ett ingripande beslut som påverkar de elever som går på skolorna. Ett sådant beslut medför att eleverna måste byta skola. Det är emellertid angeläget att eleverna får sin rätt till en likvärdig utbildning av god kvalitet tillgodosedd, samt att eleverna får sin utbildning av en huvudman som uppfyller de krav som ställs på lämplighet. Elevernas hemkommuner ansvarar för att alla behöriga ungdomar i kommunen erbjuds utbildning på nationella program och introduktionsprogram. Mot bakgrund av detta bedömer Skolinspektionen att barnets bästa, för berörda elever, är att få sin utbildning i en annan huvudmans regi. Skolinspektionen bedömer alltså att ett beslut om återkallelse är förenligt med barnets bästa.

När det gäller frågan om när beslutet om återkallelse ska gälla gör Skolinspektionen följande överväganden. Med hänsyn till de konsekvenser som den bristande lämpligheten medför är det inte lämpligt att verksamheten får fortsätta i avvaktan på att beslutet ska vinna laga kraft. Skolinspektionens utredning ger dock inte stöd för att det finns några omedelbara risker för eleverna på skolan som ger skäl att stänga skolan omgående. Att låta verksamheten fortsätta under innevarande termin, ger förutsättningar för huvudmannen att avsluta verksamheten på ett ordnat sätt och för berörda kommuner att anordna fortsatt skolgång så bra som möjligt för eleverna. Detta är det alternativ som Skolinspektionen anser medför minst risk för negativa konsekvenser för eleverna, och som bedöms vara barnets bästa i det här fallet.

Skolinspektionen förordnar därför att beslutet ska gälla från och med den 1 juli 2024.

Beslutet har fattats av generaldirektör Helén Ängmo.

Utredaren Pia Karlsson har varit föredragande i ärendet.

I ärendets slutliga handläggning har även regionchef Agneta Broberg, enhetschef Fredrika Brickman och chefsjurist Klara Cederlund medverkat.

Kopia till:

Skolverket

Elevernas hemkommuner

Bilaga: Hur ni överklagar

Om ni anser att beslutet är felaktigt kan ni överklaga det genom att skriva till förvaltningsrätten. Ställ överklagandet till Förvaltningsrätten i Stockholm, men skicka det till Skolinspektionen, Box 23069, 104 35 Stockholm, Besök: Sveavägen 159 eller till skolinspektionen@skolinspektionen.se.

Ange följande i överklagandet:

- Namn, personnummer eller organisationsnummer, postadress, e-postadress och telefonnummer.
- Vilket beslut ni överklagar och ärendets diarienummer.
- Vilken ändring ni vill ha och varför ni anser att beslutet ska ändras.

Om ni anlitar ett ombud, ska ombudets namn, postadress, e-postadress och telefonnummer anges.

Överklagandet ska ha kommit in till Skolinspektion inom tre veckor från den dag ni har fått del av beslutet. Om ni företräder det allmänna, t.ex. en kommun, ska överklagandet istället ha inkommit inom tre veckor från den dag då beslutet meddelades.

Om överklagandet har kommit in i rätt tid kommer Skolinspektion att pröva om beslutet ska ändras och sedan skicka överklagandet, handlingarna i det överklagade ärendet och eventuellt nytt beslut till Förvaltningsrätten i Stockholm